

MEDITATION ÄR SJÄLENS MEDICIN

Professor Hans Hof är religionsfilosof. Men han har också ett fascinerande biintresse: han är lärare i meditation, och som sådan fungerar han framför allt på S:t Davidsgården, Rättvik, där han leder 6—7 kurser varje år i samarbete med en karmeliterbroder, fader Wilfrid Stinisen.

Den modell som Hans Hof i första hand använder är zen-meditationen, vilken skiljer sig från andra meditationssystem däri att den inte innebär koncentration på objekt — vare sig yttre eller inre.

— Vi behöver vidga vårt medvetande till att omfatta någonting mer än bara saker, finna andra medvetandestillstånd, förklarar Hans Hof. Och det som vi vill uppnå, liknar mycket det som man i de kristna kontemplativa meditationsformerna nådde fram till, nämligen att medvetandet tömmes på innehåll. Jesuitpatern Lassalle har betytt en del för utformningen av vårt system. Han är lärare i zenbuddhistisk meditation i Tokyo — bl. a. för zenbuddhister — och han har skrivit en bok om zenbuddhistisk meditation för kristna. Men framför allt är det den kände tyske psykologiprofessorn Karlfried von Dürckheim som varit till ledning genom sina böcker och även för mig rent personligen. von Dürckheim vistades ett 10-tal år i Japan och lärde sig zen-meditation. Han har sedan försökt finna en västlig form av detta meditationssystem, och han har ett institut för bl. a. meditation och terapi i Schwarzwald i Tyskland. Jag vill framför allt rekommendera en

stor bok av honom som heter Hara, Die Erdmitte des Menschen (Otto Wilhelm Barth Verlag, Weilheim).

— Vad uppnår Ni med Er metod?

— Vi kommer mer eller mindre fram till det tillstånd som de kristna kontemplativa mystikerna uppnådde, inte minst Theresa och Johannes av korset; Theresa kallar det för vilans bön. Det är ett slags tömning av medvetandet och framför allt en förening av de olika sidorna av medvetandet, en inre ro.

— Vill Ni närmare beskriva Er metod?

— Det viktigaste är att vi följer andningen. Men kroppskänslan är också betydelsefull; vi förlägger upplevelsecentrum till olika delar av kroppen; det viktigaste upplevelsecentrat blir hos nedre delen av kroppen. Meditationen består i hög grad av att man följer utandningen i en avslappnande rörelse nedåt och riktigt tömmer sig. Efter hand upplever man sig själv som denna rytm så att andningen inte blir ett objekt för ens föreställning, utan att jaget, medvetandet, blir ett med denna andningsrytm. Den inre rytmupplevelsen befriar sinnet från alla de objekt som finns där. Dürckheim uttrycker det bra när han säger att meditation egentligen betyder det samma som det latinska ordet meditari, att föras till mitten, att genom upplevelser av rytmen alltmer föras till någonting som man upplever som medvetandets inre skikt, ett slags inre centrum i personligheten. Andningen är inte ett föremål för meditationen, utan man upplever att man är andningen, dess

Hans Hof.

rytm, man är ett med andningsrytmen.

— Tömningen av medvetandet är då en automatisk följd av denna meditationsmetod?

— Ja, det kan man säga.

— Känner Ni till Maharishi Mahesh Yogis metod?

— Jag har inte övat den själv, men jag känner till den något i princip. Det finns en viss formell likhet mellan våra system. Och syftet är detsamma, nämligen att komma bort från objektsmedvetandet och komma in i en viss rytm och bara vara, där medvetandet är ett

medvetande om medvetandet.

— *Hur verkar nu zen-meditationen på den inre människan?*

— Frigörelsen från objektsmedvetandet betyder en inre integration av de olika sidorna i ens väsen, och därmed följer liksom ett skönare förhållande till uppgift, arbete och omgivning, därför att ens inre utgörs inte bara av medvetande om alla föremål, förnimmelser etc., utan man har nått fram till en djupare upplevelse av sig själv, en djupare själv-känsla, som ger sinneslugn. Man blir förankrad i ett djupare skikt i medvetandet. Meditationen påverkar alltså ens psykiska välbefinnande, ens sätt att vara. Djupupplevelsen av jaget innebär att man erfar en inre rymd. Man är inte längre identisk med alla sina roller, med det som fyller ens objektsmedvetande, utan man blir denna inre rymd. Man kan också i meditationen bli, som Dürckheim säger, "transparent för det transcen-

denta", d. v. s. man upplever en utomempirisk verklighet utanför tid och rum, och det känns rogivande och meningsfullt.

— *Det är ett slags mystisk upplevelse alltså?*

— Ja. Erfarenheterna under meditationen kan många gånger vara analoga med eller likna det som kommer till mystikerna i den stora upplysningen, illuminationen, eller på vägen dit.

— *Blir det någon förändring i identifikationsupplevelsen, upplevelsen av vad man är?*

— Ja. Man anar att man är något oändligt mycket mer än man föreställt sig. I vissa benådade stunder ser man att man är ett "ljus", ett högre medvetande, som man inte tidigare kunnat ana. — I den vanliga, dagliga meditationen upplever man väl ett inre lugn och en något litet större resonansbotten i det vanliga jagmedvetandet.

— *Hur ofta bör man meditera på*

det här sättet?

— Helst varje dag, minst 15—20 minuter, helst en halvtimme.

— *Skall man vara isolerad då, eller kan man meditera var som helst?*

— Här är en stor skillnad mellan vår metod och Maharishis transcendentala meditation. Vi förutsätter stillhet.

— *Skall man sitta på ett speciellt sätt?*

— Ja, helst. Man skall sitta så att man har tyngdpunkten förlagd till nedre delen av buken och så att förhållandet mellan denna tyngdpunkt och huvudet är en elastisk, vertikal linje.

Professor Hof omtalar slutligen att han tillsammans med en medarbetare nu till våren på förlaget Verbum utkommer med en antologi om djupmeditation och mystik. Där finns många översatta texter av bl. a. Dürckheim och Lassalle.

Birgit Lange:

HIMMEL OCH HELVETE?

Under ett par dagar har jag sträckläst Nils-Olof Jacobsons bok **Liv efter döden?** Jag tror den kommer att spela stor roll för vårt land. Här är äntligen en ung medicinare som på allvar tar upp John Björkhems mantel. Boken har redan recenserats i **Sökaren**. Men jag skulle vilja få göra en lång randanteckning till kap. 19. Det heter **En nutida mystikers beskrivning av livet efter döden** och refererar till dansken Martinus Thomsens intuitivt vunna åskådning.

När jag läste detta kapitel kom jag att tänka på en annan framställning av hur livet efter döden kunde vara beskaffat. I slutet av 1957 läste jag ett föredrag med rubriken **Himmel och helvete från den psykiska forskningens synpunkt**. Det hölls vid det indiska institutet för kultur i Basavangudi, Bangalore, i oktober 1955. Föredragshållaren var professor H. H. Price, lärare i logik vid universitetet i Oxford, och framställningen trycktes i institutets månadsskrift, **The Aryan Path**, första häftet 1956.

På underliga vägar hittade tidskriftsnumret halvtannat år senare fram till mig och gjorde så stort intryck att jag fick önskan att sprida innehållet till svenska läsare. Svårigheterna att intressera förlag eller tidskrifter för de frågor det gällde var stora; på den tiden var de ännu större än nu. Jag skrev ett ganska utförligt referat av föredraget, lät hektografera det och skickade ivrigt omkring exemplar till höger och vänster, men utan märkbart resultat. Så glömde jag bort det; igår dök det åter upp ur mitt minne och jag letade fram några av de hektograferade kopiorna som blivit liggande i en garderob.

Det jag finner anmärkningsvärt är överensstämmelsen på åtskilliga punkter mellan resultatet av Martinus intuitiva tänkande och resultatet av den akademiske logikerns. I det följande refererar jag professor Prices tankar.

Price säger att utifrån det erfarenhetsmaterial, på vilket hans hypotes bygger, är det naturligast att tänka sig ett eventuellt fortlevande

i analogi med **drömlivet**. I drömmarna är vi avskurna från sinnenas stimuli. Men ändå har vi syn-, hörsel- och känselupplevelser etc., som ibland kan vara intensiva. Vid drömmarna spelar våra minnen och begär in. Om vi nu behåller minnena och begären eller **något** av dem efter döden, så kunde de tänkas fortsätta manifesteras sig som bilder, så som de gjorde under våra drömmar i detta liv.

I det här livet vaknar vi ju upp från våra drömmar. Sinnesorganen börjar fungera igen, drömbilderna försvinner och vi blir tvungna ägna uppmärksamhet åt vår materiella omgivning. Men anta att någons sinnesorgan upphört att fungera därför att hans kropp är död. Då skulle han enligt hypotesen drömma vidare. Han skulle ha övergått från den här världen till nästa. Övergången skulle inte vara rumslik utan en förändring av medvetandet. Den skulle likna förändringen som sker då vi faller i sömn, men skulle denna gång vara oåterkallelig. Själén skulle leva vidare i

en värld skapad av dess egna minnen och begär.

En sådan värld skulle kunna te sig verklig, precis som de drömda tingen under vår sömn i detta liv. Medier säger ofta att avlidna personer till en början inte förstår att de är döda. Detta tycks inte orimligt utifrån hypotesen. Deras minnen och begär skulle ju försätta dem i samma välkända omgivning och samma situationer som förut. Kanske skulle det inte alltid vara lätt för dem att upptäcka att vad de nu är medvetna om inte är den fysiska världen utan en psykisk värld av sammanhängande inre bilder. Bland dessa bilder skulle finnas en som liknade den kropp personen hade medan han levde. Han skulle så att säga kunna ha en drömkropp likaväl som en drömd omgivning. Men efterhand kunde han komma att upptäcka att de kausallagar, som rådde i den värld där han nu levde, var annorlunda än dem han vant sig vid under sitt jordeliv. Han kunde t. ex. märka att om han önskar sig till en viss plats, så befinner han sig omedelbart där. Eller om han tänker på något, så framstår det strax för honom i synlig form. Han skulle då drivas till den slutsatsen att han inte är kvar i den gamla fysiska världen.

Vid första anblicken kan det tyckas som om en sådan drömvärld måste vara helt subjektiv. Varje person skulle uppleva sin egen drömvärld utan möjlighet till kontakt med andra. Det skulle då finnas lika många "andra världar" som personer, och din och min "andra värld" skulle vara slutna för varandra. Vid närmare betraktelse behöver man dock inte dra en sådan konsekvens. Man måste nämligen räkna också med **telepatien**. Redan i det här livet finns telepatiska drömmar och visioner. Och sannolikt skulle telepatien göra sig mer gällande efter döden. Troligen är det så att en mängd telepatiska intryck här i livet misslyckas att tränga upp i medvetandet. De misslyckas till följd av pressen från de biologiska behov som tvingar oss att ägna uppmärksamhet åt vår fysiska omgivning. I det nya tillståndet skulle detta hämmande inflytande vara borta. Alltså kunde där finnas en gemensam drömvärld: den förenade produkten av många personer som inbördes påverkade varann på telepatisk väg.

Det är sannolikt att det skulle

vara fråga om **många** olika världar, inte bara en enda. Den värld, i vilken vi lever här och nu, är gemensam för alla. Människor utrustade med normala sinnesorgan uppfattar samma värld. Varje föremål kan observeras av envar, förutsatt att han flyttar sin kropp till vederbörigt ställe eller använder de rätta instrumenten såsom teleskop eller mikroskop. Beträffande nästa liv kunde man däremot vänta, att bara människor av inbördes liknande sinnelag skulle komma att ha en värld gemensam. De olika individernas minnen och begär skulle behöva vara tillräckligt väl samstämda för att fortsatt telepatisk påverkan skulle kunna ske mellan dem. Förhåller det sig på det sättet, skulle varje grupp samstämda människor ha en särskild "annan värld", gemensam för gruppmedlemmarna men privat i förhållande till det hela. Föreligger stora skillnader mellan A:s och B:s minnen och begär — är deras karaktärer mycket olika och skilde sig deras livserfarenheter i hög grad från varandra — då finge man vänta att A och B skulle komma att leva i olika världar. Jfr Jesu ord: "i min Faders hus är många boningar."

Tror vi på möjligheten av ett fortlevande, blir vi tvungna att allvarligt överväga vad medierna säger. Deras uttalanden innebär att det finns "andra världar", som skiljer sig genom arten av respektive invånares minnen och begär. Om det inte vore så, skulle de olika beskrivningar på livet efter detta, som vi får genom medierna, vara oförenliga. Men de kan förenas, om man antar att den ene sagesmannen beskriver den särskilda andra värld, som han (och de med honom samstämda) upplever, medan en annan sagesman beskriver den värld **han** upplever — (han och de med honom samstämda).

De religiösa traditionerna pekar i samma riktning. De lägger i allmänhet tonvikt på de etiska aspekterna av nästa liv. De vidhåller att efter döden får varje människa just den lön eller det straff som passar för hennes särskilda goda eller onda gärningar. Det är inte lätt att se hur detta kunde vara inrättat, såvida inte den värld en människa kommer att uppleva efter döden står i närmaste samband med just hennes särskilda minnen och begär.

Drömvärlden har ofta uppfattats som en värld av önskeuppfyllelse; i det ljuset finge man väl också se

livet efter detta. Men önskeuppfyllelsen behöver inte medföra ett lyckligt tillstånd. Det är mer än möjligt att man får vad man vill ha och sedan inte finner någon tillfredsställelse däri. Än mindre behöver begärens uppfyllande medföra den högsta form av lycka som blivit kallad "salighet". Allt beror här på arten av våra önskningar och begär. Om de är grymma och destruktiva, ja om de bara är egocentriska utan att vara illvilliga, så kan det mycket väl tänkas att vi får föga glädje när det går oss som vi vill. I enlighet med kristna lärdomar är ju den osjälviska kärleken — **caritas** eller **agape** — den enda källan till bestående lycka. Om vi hyser begär som är oförenliga med kärleken — antingen direkt stridande mot den som de ondskefulla begären eller förhindrande den som de egocentriska — då följer ingen salighet med uppfyllandet av våra önskningar.

Så kan det mycket väl förhålla sig, även om vi kanske inte upptäcker det förrän begären blivit uppfyllda, antingen här eller i nästa liv.

Enligt samma lära kommer den som är ytterligt kärlekslös också att bli ytterligt olycklig. — Det hjälper inte om hans destruktiva och egocentriska åtrå tillfredsställs. En sådan person får vad han önskar medan han saknar vad han **innerst behöver**. När det då sker honom som han vill, finner han att detta, som så mycket eggade hans aptit, förvandlas till stoft och aska i hans mun. T. o. m. här i livet tycks våra erfarenheter stöda sådana antaganden, som i en eller annan form återkommer inom alla de högre religionerna.

Vidare måste man betänka hur mycket självbedrägeri som florerar. Vi inbillar oss alla lätt att vi är bättre än vi är. Önskningar och minnen som väcker blygsel kan bli helt och hållet bortträngda, så att vi i vårt vakentillstånd är lyckligt omedvetna om deras existens. Kanske ger de sig då och då tillkänna i våra drömmar eller dagdrömerier — till vår egen häpnad och förskräckelse. Anta nu att varken självbedrägeri eller bortträngning är möjliga i livet efter detta! Anta att alla våra begärelser, onda som goda, så att säga har sin gång och att våra pinande minnen kommer fram i medvetandet. Envar måste då inse vad slags person han egent-

Forts på sid 15

Behöver

vi

GUDSbegreppet?

Den engelske ärftlighetsforskaren Julian Huxley har skrivit att "gudshypotesen har inte längre något praktiskt värde för tolkningen och förståelsen av naturen, och den står ofta i vägen för en bättre och riktigare uppfattning. Det kommer snart att bli lika omöjligt för en intelligent och bildad person att tro på en gud som det nu är att tro att jorden är platt."

Men alla vetenskapsmän är inte lika kategoriska gudsförnekare. Astronomen Bernard Lovell sa — enligt en pressuppgift — nyligen i engelsk TV att tre fjärdedelar av hans medarbetare (senior staff) hade en religiös livssyn, och Einstein var också inne på religiösa tankegångar. Men som professor Hedenius påpekar i intervjun nedan, använde aldrig Einstein någon gudshypotes i sitt vetenskapande. De religiösa funderingarna hörde till hans privat tänkande. Och det är väl denna skillnad som finns mellan ateistiska vetenskapsmän och andra, som har en religiös syn, att de förra låter vetenskapen få sista ordet, medan de senare i tro, aning och spekulation vågar gå längre än vetandet medger.

INGEMAR HEDENIUS

Professor i praktisk filosofi
Ateist

Ingemar Hedenius är en av Sveriges mest kända ateister, alltsedan han 1949 kom ut med sin bok "Tro och vetande" och väckte stor förargelse inom den svenska kristenheten. Om beteckningen kämpande ateist passar på någon person i vårt land, är det på Hedenius — men hans skarpa utfall har förstås mer haft kristendomen och teologerna som mål än teismen.

När man frågar professor Hedenius om vi behöver gudsbegreppet för att förklara universum, så innehåller svaret ingen överraskning. Hans

Ingemar Hedenius.

uppfattning är väl känd. "Gud" är enligt hans mening en vetenskapligt sett onödig, innehållslös och olämplig idé.

— Men livsformerna är ju mycket komplicerade. Vi kan tänka på t. ex. människoögat och människohjärnan. Finner Ni det sannolikt att det är slumpen som åstadkommit detta?

— Det finns ju vissa naturlagar. . . Om man räknar med ett övernaturligt ingripande i evolutionsprocessen, så underlättar inte detta förståelsen av de ytterst komplicerade organiska föremålen och deras uppkomst.

— Ni tycker alltså inte att vi skall föreställa oss en intelligent skaparkraft bakom livsformerna. . .

— Nej, det skulle bara innebära en komplikation. Vetenskapen är helt främmande för att anta existensen av någon övernaturlig intelligens eller okänd kraft. En vetenskaplig hypotes bör vara så enkel som möjligt. Man skiljer mellan hypoteser och hjälphypoteser. Till en teori om hur något försiggår fordras ibland vissa tilläggsantaganden, som har karaktär av hjälphypoteser, men dessa bör vara så få och

enkla som möjligt. Att få hypotesen om ett övernaturligt och allsmäktigt väsen verifierad förefaller i varje fall för närvarande helt utsiktslöst. Därför bör vetenskapen fortsätta på det sätt som den nu arbetar. Problemet hur det organiska livet har uppkommit är ju praktiskt taget löst, och för detta har inte fordrats antagande av något övernaturligt ingripande, utan man förklarar det på kemisk väg. Däremot förefaller en förklaring av medvetandets uppkomst vara mycket mer avlägsen. Men att ett vetenskapligt problem är svårt är inte tillräckligt skäl för att anamma vilda idéer om övernaturliga väsens verksamhet.

— Ni tycker inte att det finns en ändamålsinriktning i evolutionen?

— Nej! Och om det hade funnits någon som haft ett ändamål, så hade denne varit oerhört litet välvillig mot skapelsen. I djurvärlden rasar ju en kamp där det gäller att äta eller ätas. Vi ser vanligtvis inte mycket av den, men om vi studerar den närmare, finner vi att det krävs enorma offer för att naturens processer skall hållas igång och arterna leva vidare.

— Professorn känner förstås till Teilhard de Chardins kosmologi, som säger att innebörden i evolutionen är den successiva ökningen av medvetandets omfattning, alltså en meningsfull och styrd process. . .

— Ja, jag har läst om det. Men Teilhard har ju kritiserats väldigt mycket, och jag ställer mig helt och hållet avvaktande i den saken.

— Känner Ni ingen intellektuell sympati för Einsteins uttalande att hans religion bestod i "ödmjuk beundran inför den oändligt höga ande som uppenbarar sig i de enkla detaljer vi kan fatta med våra svaga och bräckliga sinnen" och att "den-na känslans djupa övertygelse om närvaron av en högsta tänkande makt, som uppenbarar sig i det ofattbara universum" utgjorde hans idé om Gud? (Cit. från "Einstein och universum" av L. Barnett, som ge-

nom citationstecken hänför uttalandena direkt till Einstein. Sid. 83; övers. E. Thall.)

— Ja, universums enormt komplicerade lagbundenhet kan ju fylla en med verklig förundran. Men man skall observera att Einstein aldrig använde sig av gudshypotesen som en del av sina vetenskapliga teorier. Det där var väl snarast en känsla eller stämning som han tillät sig, ungefär som poeten eller konstnären kan falla i hänryckning inför naturens sceneri.

— I teisters utläggningar förekommer bl. a. argumentet att vissa proteiner har en så komplicerad molekylstruktur att oddsden för att dessa ämnen skulle ha bildats av en slump är försvinnande små. Vad tror Ni om det?

— Det är rena sagor! Det är oriktigt att anställa sannolikhetsberäkningar av det slaget. Med de betingelser som har funnits här på jorden, är det inte det ringaste osannolikt att det skulle uppkomma sådana här komplikationer. Organiskt liv är sällsynt i universum, men att det sällsynta inträffar betyder inte att det varit alldeles osannolikt.

— Finns det någon mening, d. v. s. något "högre" ändamål, med människans existens?

— Nej, det finns ingen sådan mening, tycker jag. Men människans liv har väl däremot ett värde.

— Professorn tycker tydligen inte att det finns någon plats för Gud i universum. . .

— Nej, det tycker jag inte det gör. Inte som vi kan förstå saken för närvarande i alla fall.

Om mystikers upplevelser anser Hedenius att de är uttryck för vissa stämningar som en del människor har och att de saknar kunskapsvärde. De parapsykologiska fenomenen vill han inte yttra sig om, eftersom han inte är insatt i saken, men han "tror inte mycket på det där".

GÖSTA EHRENSVÄRD

Professor i biokemi

Har frågan om det organiska livets uppkomst fått ett vetenskapligt svar? Vi lyssnar på professor Gösta Ehrensvärd, som säger:

— Vi har en mekanistisk teori om livets uppkomst som verkar vara någorlunda vettig och som innebär att ur det material som fanns en gång i tiden, bildades en del kolföreningar som småningom fick förmåga

att fortplanta sig själva. Detta skulle ha varit inledningen till livets uppkomst. Men egentligen är det fel att tala om livets uppkomst, eftersom livet alltid har funnits. Gradvis sker en förändring från kolmaterial i upplösning och rekombination till levande celler. Men det är bara en gradskillnad.

— Behövs gudsbegreppet för att förklara denna utveckling?

— Det är min personliga idé att allt grundmaterial som finns i universum och evolutionen i naturen är resultat av en generalplan som Skaparen en gång satte i verket. Jag ser Gud huvudsakligen som en "ingenjör" som finns bakom hela det förunderliga universum. Det hela är så vackert gjort och så utomordentligt skickligt hopfogat att den som åstadkommit det måste vara — för att använda enkla ord — en stor artist.

— Man kan tänka på människans hjärna och öga. Tror Ni att de har tillkommit efter ett mönster, en "ritning" . . . ?

— Ja, det är väl, som det heter på engelska, en "master plan". Ögat har ju gått igenom en lång utveckling genom olika djurarter tills det slutligen fick den utformning det

har hos oss. Vi människor har inte det bästa ögat i universum, men det passar för oss.

— Anser Ni att Ni har en religiös livssyn?

— Ja, det tycker jag. . . Jag beder ofta — men bara i tacksamhet, när det gått bra. Jag har en känsla av att det inte lönar sig att bedja när man har det verkligt svårt. Våra svårigheter skall vi nog klara upp själva.

— Hur ser Ni på Guds mening med sin skapelse?

— Jag vet inte, men kanske har människan tillkommit i slutet av evolutionen för att hon kunde kasta ett uppskattande öga mot evigheten — att med andra ord Skaparen småningom skapade sitt auditorium. Människan blev till för att hon skulle tacka och prisa Gud. Kanske har Gud haft behov av litet tacksamhet då och då. . . Före människan fanns ju ingen här på vår planet som kunde se på Hans verk och uppskatta det. — På det sättet upplever jag Gud, och det räcker för mig.

— Hur föreställer Ni Er framtiden? Blir våra efterkommande supermänniskor med stora hjärnor?

— Nej, det tror jag inte. Det blir nog ingen förändring. Vi har inte

Gösta Ehrensvärd.

blivit intelligentare på de senaste 10.000 åren. Men jag tror att våra efterkommande måste bli goda jordbrukare... Det kommer nämligen att bli hårda tider. Människan förbrukar sina energiresurser; 200—300 år härfter får vi återgå helt och hållet till jordbruk utan elektrisk kraft och utan maskiner. Och då är det slut med alla tekniska underverk. Industrialismen är bara en engångsföreteelse — den kommer aldrig tillbaka.

HANS HOF

Professor i religionsfilosofi
Teist, kristen

Professor Hof erinrar om Einsteins tanke att det finns en högsta intelligens i universum och instämmer i denna. Världsalltet och allt levande skulle väl inte ha kunnat bli så sinnrikt utformat, som det är, om det inte bakom alltsammans funnes en intelligent kraft som styr utvecklingen, menar Hof.

Gud som en intelligent konstruerande kraft, vilken är den yttersta orsaken till allt, är den fattbara sidan av Guds väsen, förklarar Hans Hof. Men dessutom har Gud en ofattbar sida. Mystikern kan få en förnimmelse därav — det är en urgrund, men denna kan vi inte föreställa oss, ty den är bortom allt vad mänskliga begrepp och idéer heter.

— Denna urgrund tror jag är allomfattande men samtidigt fullständigt obegriplig för oss, ty den är helt bortom den objektsvärld som vi förnimmer med våra sinnen.

— Den "stora" sidan av Guds väsen kan alltså inte beskrivas, inte upplevas...

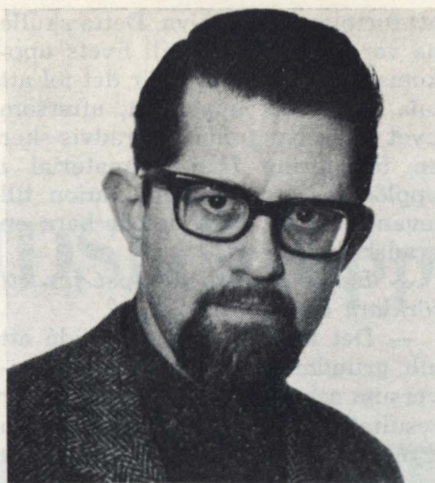
— Nej, den är utesluten. Men den är evigheten i tillvaron, det innersta och allt omslutande.

— Vill Ni beskriva Gud som en ande?

— Ja, det kan jag mycket väl göra: "Gud är en ande med alla de högsta fullkomligheter" som det sägs i den gamla katekesen.

— Anser Ni att mystikernas upplevelser har ett kunskapsvärde, att de ger informationer om verkligheten?

— Ja. Men där får man göra en mängd distinktioner, och det har vi knappast tillfälle till i det här sammanhanget. Men jag tror att det existerar en mystisk intuition genom vilken somliga kan se vad and-

Hans Hof.

ra inte kan se, se kosmos, se världens beskaffenhet. Innehållet i mystikernas visioner är dock i stor utsträckning obekänt, och därför kan man inte tala om kunskap — men däremot om erfarenhet.

— Hur uppfattar Ni meningen med människans existens?

— Jag tror på en utveckling. Och utvecklingens mål är att de individuella jagen blir alltmera lika det stora, gudomliga Jaget för att så småningom bli ett med det gudomliga. Uppgåendet i det gudomliga innebär ett förverkligande av självet. Relationen mellan det individuella jaget och det högre Jaget är ett mysterium för oss. Men jag ser det gärna så att vårt innersta jag är Kristus-jaget, Kristus-medvetandet. Det gäller därför för oss att småningom eliminera det individuella jagmedvetandet så att det individuella jaget uppnår identitet med Kristus-jaget.

HJALMAR SUNDÉN

Professor i religionspsykologi
Kristen

Vi inleder samtalet med professor Sundén med att påpeka att naturvetenskapsmän brukar säga att ett gudsbegrepp är alldeles onödigt.

— Ja, inom naturvetenskapen finns ingen som helst användning för ett gudsbegrepp, svarar Sundén. Det ligger så att säga i spelets regler. Men den vetenskapen uttömmar ju inte det upplevbara på något sätt. Man klarar sig ju inte med naturvetenskap i allting.

— Man kan tycka att universum och det levande har så komplicerad

struktur att detta tyder på en högre intelligens bakom alltsammans. Anser Ni det riktigt att ha den föreställningen?

— I våra dagar utgår man i allmänhet från att inget betraktelsesätt härvidlag är riktigare än ett annat. Man kan bland flera alternativ välja det betraktelsesätt man önskar, ett "teistiskt" eller "ateistiskt" eller något annat.

— Om man tror som Hedenius eller som biskoparna, det är då från förståndets synpunkt likgiltigt?

— Ja, det anser jag. Det är en fråga om vilken "herre" man vill tjäna, om man vill tjäna sig själv, ett samhälle, "Gud" eller något annat.

— Det är ju en ateistisk tes att det inte är Gud som skapat människan utan människan som skapat Gud. Vad anser Ni om det?

— Det är en enfaldig idé. Ty de fromma har i alla tider med "Gud" menat det som finns, och det har sannerligen inte människan skapat.

— Men föreställningarna om Gud har ju människan skapat.

— Ja, men jag kan lika gärna säga att dessa föreställningar i allra högsta grad beror av en hjärnstruktur som människan ingalunda har givit sig själv.

— Har Ni personligen någon gudsföreställning?

— Nej, knappast någon privat sådan. Religion är inte heller fråga om att ha någon föreställning om Gud utan att leva tillsammans med en person, att ha en relation till ett Du, som är det hela. Om den personen, som är ofattbar, har man inga föreställningar, utan man upplever att den personen ibland meddelar sig med en; ibland får man ta emot gåvor av livet och ibland en rättvis åthutning. Men jag kan inte ha några privata föreställningar om Gud, utan jag håller mig till detta att jag ber, talar till Någon — men denne Någon har de drag som Jesus har gett åt totaliteten, d. v. s. Gud.

— Hur kommer det sig att det just är Jesus som för Er ger Gud dessa "drag"?

— Jag är kristen uppfostad och har inte kunnat välja någon annan än Jesus. Det är Jesus som förkunnare av sina liknelser men också den Jesus som har dött och uppstått, som ger mig bilden av hela det gudomliga mysteriet, den för mig enda tolerabla bilden.

Hjalmar Sundén utlägger sig också om "den gudomliga världsordningen" så som Jesus förkunnat den,

framför allt i böneorden "ske Din vilja" och "tillkomme Ditt rike", som Sundén menar skall tolkas så: må världsordningen ha sin gång. Och det finns ingen slump, utan skeendet bestäms av obevekliga karmatiska lagar, vilkas följder uppträder i denna värld och kanske också i en kommande tillvaro. Miljöförstörelsen resultat är t. ex. följer av trots mot den världsordning som finns.

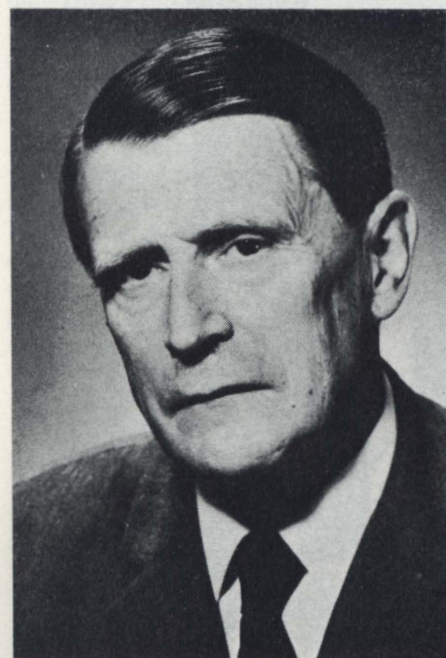
— När jag var pojke resonerade vi om varifrån den där elden som skulle falla över jorden och som det står om i bibeln, skulle komma. Men det var en sak vi aldrig kom att tänka på och det var att människan skulle få tillverka den själv. Det har hon gjort nu!

Så ställer vi till professor Sundén den väldiga frågan: Vilken är meningen med människans liv? Vi förmodar att han som kristen har en idé om detta.

Sundén vill inte ge ett generellt svar, giltigt för hela mänskligheten. Han tror att varje människa som vill tjäna helheten, får en egen uppgift, när hon är mogen för den. Människan formas av omständigheter som hon inte själv råvar över — och det religiösa är att upptäcka en gudomlig ledning i dessa omständigheter, se meningsfulla sammanhang.

Vi kommer så in på frågan om de s. k. gudsbevisen. Vad menar Hjalmar Sundén om dem?

— Det är nonsens! Problemet är fel ställt. "Finns Gud?" är en orimlig fråga, och på en sådan måste alla svar bli orimliga. Det som finns —

Hjalmar Sundén.

alltså kosmos — är Gud!

— Men många människor är intresserade av den eventuella möjligheten att få en förståndsmässigt grundad förvisning om att ett högre väsen, en Skapare, verkligen existerar. Man kan då tänka på att t. ex. människokroppen är så oerhört sinnrikt uppbyggd, vilket kan anses tyda på att den är gjord efter en "plan", ett mönster. Tycker Ni att det resonemanget är rimligt?

— Det kan vara mycket rimligt att resonera så, men något "gudsbevis" är det inte.

— Kanske ett indicium?

— Ja, det kan uppfattas så. Världens sinnrika byggnad är ju någonting som har frapperat människorna, och för många har sådana här tankar varit ett slags väg till ett religiöst liv, d. v. s. ett liv där man uppfattar helheten som något slags person som man talar med.

— Är kanske egentligen allt sådant här filosoferande meningslöst, eftersom vi människor ändå inte har tillräckliga intellektuella resurser för att lösa de yttersta frågorna?

— Jag skulle tro att man inte kommer så långt på de vägarna. Men det finns ju ett stort intresse för en kosmologisk konstruktion. Många intellektuella människor har t. ex. läst Teilhard de Chardins skrifter. Det finns ett utbrett behov av att syssla med metafysiska frågor.

GUNNAR BRENNING

Fil.mag., författare till boken "Är kristendomen sann?"

Teist, kristen

Gunnar Brenning är en person som djupt har penetrerat problemet Gud/icke Gud. Bland hans argument för en intellektuellt grundad tro på Gud är själva livets uppkomst samt bildningen av nya organ och arter i naturen. Han förklarar:

— I många fall kan man klart och tydligt inse att orsaken till att ett organ bildas ligger i framtiden. Orsaken finns då inte i den förhandenvarande miljön utan i ett framtida mål. Ta t. ex. den fångstapparat som den lilla daggörten, Drosera, har. Med apparaten kan denna växt, som lever på mineralfattig mossa, fånga och smälta insekter. Men det måste ha funnits en tid då dess "förfäder" inte ägde en sådan fångstapparat. Man frågar sig då vilken makt som kan ha satt igång utbildningen av den. För att denna process skulle

kunna komma igång, fordrades ett medvetande om att det fanns insekter, att dessa innehöll ämnen som var nyttiga för växten samt att dessa insekter kunde fångas, smältas och assimileras av växten. Skall man tänka sig att växten själv haft denna förhandskunskap? Sakerligen inte. Och att bygga upp ett nytt organ är ju ett mycket komplicerat företag. Det är arvsmassan som skall förändras. Dessutom: förrän fångstapparaten var färdig, hade ingen planta den minsta nytta av den; tvärtom var den då bara ett hinder i kampen för tillvaron.

— Och Droseras fångstapparat är väl inte det enda talande exemplet som finns?

— Nej, det finns otaliga andra. Vi kan t. ex. ta biets giftgadd. Bigiftet existerar inte i naturen. Men biet har självt i sin kropp en kemisk fabrik, där det produceras. Tror någon att det är biets egen intelligens som skapat fabriken — en intelligens som kräver kunskap om att detta ämne kunde tillverkas på visst sätt, att det hade de och de verkningarna, när det spreds i en levande varelses kropp, och att en viss apparat kunde tillverkas för att injicera giften i fiendens kropp...

— Det är alltså uppenbart att vi måste räkna med en Gud?

— Ja, vi måste räkna med en Skapare, ty på ateismens grund, med enbart mekaniska och kemiska processer, förklarar man inte uppkomsten av de organ som de levande varelserna är utrustade med och som utför bestämda, högst komplicerade uppgifter. Naturvetenskapen måste överge sitt "förbud" mot att räkna med metafysiska faktorer, om den skall kunna ge en förstån- det tillfredsställande världs- förklaring.

— Och hur är det med uppkomsten av nya arter? Kan den förklaras med naturligt urval i kampen för tillvaron?

— Nej, med "naturligt urval" åstadkommes ingenting annat än en omsortering av de anlag som redan finns, så att de för en viss miljö mindre lämpliga utformningarna av en egenskap rensas bort och andra, bättre former överlever. Några "principiellt" nya organ eller arter får man inte fram med vare sig naturligt eller intelligent, av människor dirigerat urval.

— Vi måste tydligen tänka oss ett slags gudomlighet...

— Ja, bakom universums utform-

Forts på sid 21

KAN HÄSTAR TÄNKA?

Artikel författad av Sven Rosén

I
"Människan kommer inom de närmaste decennierna att etablera förbindelse med en annan art: en icke-mänsklig, främmande, möjligen utomjordisk men snarare marin, och definitivt en högt intelligent, kanske t. o. m. intellektuell art."

Den som påstår detta är den amerikanske nervfysiologen dr John C. Lilly. Dr Lilly, som under en följd av år sysslat med delfinforskning, har uppriktigt förväntats över sina försöksdjurs intelligens. Nu tror han — och han är fullt allvarlig när han säger det — att det skulle vara möjligt att lära sig samtala med delfiner, och han erkänner också öppet att hans egen forskning på senare år alltmera har dirigerats i en riktning som har samtal som mål.

Bl. a. menar sig dr Lilly hos sina försöksdjur ha kunnat konstatera en (i dubbel bemärkelse:) **uttalad** förmåga att imitera mänskligt tal. Han hoppas därför att tankeutbytet skall kunna bli "direkt", d. v. s. att inte ens någon omväg via ett konstruerat teckenspråk eller ljudsignalsystem vore nödvändig. Djuren skulle helt enkelt **lära sig tala engelska**.

De flesta av dr Lillys kolleger är emellertid inte riktigt lika optimistiska. De menar att delfinprojektet, så som det nu har utformats, inte gärna kunde ha blivit mycket vassinnigare — och det är ju möjligt. Framtiden får väl utvisa vem som har rätt!

II

Den, som i likhet med denna artikels författare, känner en viss svaghet för förment vassinniga projekt, kan dock med uppsluppen tillfredsställelse (en sådan som får skaller att utbrista: "än lefva de gamla gudar!") notera att detta är andra gången inom loppet av ett halvsekel, som människan gjort ett stort upplagt försök att etablera kontakt med icke-mänskliga artfränder på vårt klot. Första gången som ett liknande experiment företogs, var det hästar som stod som försöksobjekt. Måhända är det i dag inte längre så många som minns detta tidiga försök. Ändå kom det på sin tid att vålla ett enormt upp-

seende; ja, det är säkert ej överord att påstå att det nära nog vände upp och ned på hela den dåvarande vetenskapliga världen. Och om experimentet likväl inte ledde till något resultat — och i varje fall inte fick de konsekvenser som experimenterarna själva hade hoppats — kan detta i lika mån ha berott på att det slutligen ignorerades, som på att det fick sin naturliga förklaring. Ty någon förklaring som direkt passar de experimentella iakttagelserna, lyckades man aldrig finna. Därför bildades redan på ett tidigt stadium två läger. Det ena förnekade den empiriska iakttagelsen, det andra förnekade de rationella förklaringarna. Men det var det tredje lägret — glömskans — som segrade.

III

Låt oss förflytta oss tillbaka till sekelskiftets Tyskland. Vid denna tid levde i kejsarrikets huvudstad en pensionerad preussisk byskollärare och amatörfrenolog, Wilhelm von Osten, som genom trägna kranioskopiska studier just menade sig ha gjort en revolutionerande vetenskaplig upptäckt. Han hade

Wilhelm von Osten och Klocke Hans.

kommit underfund med att hästar i intellektuellt avseende inte skilde sig nämnvärt från människor. Då omvärlden emellertid inte bara bekräftade hans teori utan även lät tvivlet utkristalliseras på det mest sarkastiska sätt, beslöt han att en gång för alla experimentellt bevisa sitt påstående.

För ändamålet inköpte han en häst. Det var en rysk halvblodshingst med en huvudform och pan-na som skvallrade om hög intelligens och sangviniskt temperament. Hästen kallade han Klocke Hans.

Det var nu von Ostens övertygelse att det enda som behövdes för att "frigöra djurets intellekt" vore att underkasta det den mänskliga odlingens lagar, d. v. s. bibringa hästen vissa elementära insikter i formell logik och matematik. Men först måste han lära den ett sätt att uttrycka sig.

von Osten invigde alltså hästen i ett specialgjort sifferalfabet, som han lärde den framställa genom slag med hovarna. Alfabetet såg ut ungefär som fig. 1 visar. Totalt fick hästen slå med vänster framfot och ental med höger. Talet 'noll' liksom termerna 'ja' och 'nej' lärde han den uttrycka med huvudrörelser.

	1	2	3	4	5	6
10	e	n	r	s	d	ja
20	a	b	f	g	p	
30	i	h	l	neim	m	
40	o	t	w	sch		
50	u	h	ü			
60	ei	ö				

Fig. 1.

Därefter vidtog den egentliga undervisningen. Den var ett tålamskrävande arbete men inte alls så meningslöst som "sunda förnuftet" skulle ha låtit förvänta. Ty hästen lärde sig ofantligt mycket ofattligt snabbt, ja den blev en riktig mönsterelev.

Inom några få år kunde den redovisa de mest häpnadsväckande kunskaper. Den kunde både läsa, skriva och konversera (på sitt sätt, förstås) och den behärskade fulländat alla de fyra räknesätten. Dessutom var den mäktiga musikalisk och väl hemmastadd i musikteori. Ja, det var sannerligen en märklig häst.

Och ingen kunde heller påstå att det rörde sig om något bedrägeri. En vetenskaplig kommission som tillsattes kunde snart konstatera faktum: Det spelade ingen som helst roll om herr von Osten själv var närvarande eller ej. Hästen besvarade ändå lika snabbt (till kommissionsmedlemmarnas förvåning) alla de frågor som ställdes till den. Ibland besvarade den frågorna rätt, ibland fel, men alltid på ett sätt som tycktes förråda självständig tankeverksamhet.

Hur det skulle förklaras? Ingen visste! Kommissionen kunde bara bekräfta att problemet fanns, inte lösa det, och den slöt sin existens i ett tillstånd av vild förvirring. Alltmedan nyheten om den tänkande hästen spreds ut över världen med telegrafens hastighet.

IV

Så småningom lyckades det emellertid en herr Oskar Pfungst, elev vid psykologiska laboratoriet i Berlin, att finna en någorlunda rimlig förklaring på fenomenet. En förklaring som visserligen inte stämde helt med **samtliga** faktiska iakttagelser men som i gengäld var synnerligen sinnrikt påkommen och som framförallt var "naturlig",

d. v. s. inte förutsatte någon revidering av gängse föreställningar.

Pfungst menade att det var experimenterarna själva som "talade om" svaren för hästen. Och de gjorde det utan att vilja det och helt omedvetet. Teorin må synas djärv; dess förutsättning var att man just hade lyckats bevisa existensen av "psykofysiska rörelser", d. v. s. omedvetna muskelreaktioner som normalt åtföljer tänkandet. Om hästen hade lärt sig att ge akt på dylika tecken, resonerade Pfungst, så vore det naturligt om en försöksledare som känner svaret och som står framför hästen och räknar slagen, lätt kunde råka röja för den när den skulle sluta stampa. Nästan vad som helst — en omedveten rörelse med handen eller huvudet, en häftig inandning, ett "menande ögonkast", ja t. o. m. en lätt puls-förändring — skulle för ett tränat öga kunna tjäna som en stoppsignal. Och hästen hade, enligt Pfungst, ett synnerligen väl tränat öga.

Egendomligt nog lyckades det emellertid hästen inte bara att besvara frågor, den kunde stundom också överraska med små privata kommentarer som ingen hade väntat eller utbett sig om. Om teckenhypotesen är den riktiga, så skulle alltså djuret vid dessa tillfällen ha spelat rollen av ett levande autoskop, själlöst registrerande sina utfrågares undermedvetna impulser i form av begripliga meddelanden.

"Budskap" om vars tolkning det naturligtvis självt var fullständigt okunnigt. Inte underligt om ett så "klokt" djur av mången blivit sett som ett praktiskt föredöme för alla scenens telepatister.

"Historien om Klocke Hans är utomordentligt lärorik i flera hänseenden", skriver till exempel fil. lic. Gustaf Lundgren, som i sin bok 'Tankeläsning — avslöjade mysterier' också har några sidor om 'hästen som tankeläsare': "Vi har här ett sällsynt vackert bevis för att vårt tänkande ständigt beledsagas av uttrycksrörelser och att dessa oftast minimala muskelreaktioner mycket väl kan iaktas och tolkas, om uppmärksamheten särskilt inriktas därpå. Klocke Hans var när allt kommer omkring en durkdreven tankeläsare! Var och en som vill lära tankeläsning har i honom ett efterföljansvärt och uppmuntrande exempel."

Och filosofen, professor Rolf Lagerborg, som Lundgren också citerar, skriver:

"Som iakttagare var hästen förmer än många av dess examinаторer. Ty den avläste inte bara på sin ägares min, utan också på herrar professorers, när stampandet borde upphöra. Och det galnaste var, att frågeställarna inte hade en aning om, att de själva gävo hästen tecken. Sitt eget själsliv, sitt eget räknande överförde de på djuret — utan att de märkte det."

Wilhelm von Osten.

Men därmed var inte denna historia slut. Ty von Osten hade en lärjunge, och en synnerligen stridbar sådan till råga på allt. Det var en hästintresserad juvelerare från Elberfeld vid namn Karl Krall; pamp inom stadens djurskyddsförening och tillika framgångsrik innehavare av en liten affärsrörelse, som gjorde honom tillräckligt ekonomiskt oberoende för att på heltid kunna ägna sig åt s. k. fri och försättningslös forskning.

Krall beslöt att fortsätta experimenten. Han införskaffade fler hästar för sina försök och hade snart lyckats fylla ett helt stall med fyrbenta studieobjekt.

För att vederlägga Pfungst strävade han nu att uppföstra sina djur till största möjliga självständighet. Och han lyckades förbluffande väl. Visserligen fann han — vilket stämmer bra med Pfungsts teori — att hästarna ytterst ogräna önskade hänge sig åt intellektuella övningar om det inte fanns någon inom synhåll, som övervakade arbetet. ("De ville", för att citera honom själv, "inte kommunicera om de inte såg någon att kommunicera med.") Men han menade sig också finna — vilket förvisso strider mot Pfungsts hypotes — att de mycket väl kunde svara på frågor även då ingen människa syntes närvarande, och — framför allt! — att det inte tycktes spela någon större roll om den som övervakade arbetet var insatt i experimentet eller ej. Bl. a. begagnade han sig av en slumpmaskin, som automatiskt matade fram enkla räkneuppgifter åt hästarna; det faktum att experimentledaren inte kände till vilka problem djuren ställdes inför, hindrade dem dock inte från att förvånande ofta ge rätt svar.

Sina rön lät Krall publicera i en bok "Denkende Tiere" (tänkande djur), som utkom 1912 och snabbt blev en bestseller. Den är sannolikt en av de märkligaste skrifter som någonsin flutit ur en penna, ett område som torde gå att försvara oavsett vilken uppfattning man än har om bokens vetenskapliga värde.

Krall hävdade med bestämdhet, och utan minsta reservation, att han nu hade bevisat att det gick att tala med hästar, och han kunde också redovisa ett synnerligen digert och innehållsrikt samtalsmaterial. Verbalt sett tycktes djuren besitta samma intelligens som ett sexårigt barn, även om de visade sig ha betydligt svårare för ordfogning och sats-

Muhammed, Zarif och Krall.

byggnad. Däremot föreföll de ha ett stort ordförråd och kunde också spontant bilda meningar. Att läsa igenom dessa nu sextio år gamla samtalsprotokoll är en sällsam upplevelse — vare sig man uppfattar hästarnas yttranden som fullt självständiga eller tror dem vara blott mekaniska reflexer av experimentatorernas egna undermedvetna tankar och känslor. Men om denna senare hypotes är riktig — då finns det sannerligen en "deus deceptor", en övermänsklig bedragare, på djupet av varje människosjäl. Ty "fiktionen" — att det är hästarna som talar — är obrottsligt upprätthållen. Samtalen rör sig ständigt i hästarnas egen sfär. De skvallrar på varandra, klagar på hästskötaren när de inte blivit ordentligt ryktade, beklagar sig över att de blir trötta i benen av att stampa svaren, och ger, på ett rörande naivt sätt, uttryck för sin glädje när de får vistas ute "på ängen".

Dessa livsytringar må synas anmärkningsvärda nog. Den verkliga stöttestenen för Kralls anhängare var dock inte hästarnas ordakonst utan deras hart när övermänskliga aritmetiska begåvning. Om Kloke Hans hade varit räknekunnig, så var Elberfeldhästarna **matematiska genier!** Utan minsta betänkande kunde de t. ex. dra 6:e eller 7:e roten ur tiosiffriga tal. De utförde korrekt och nära nog sekundsnabbt matematiska beräkningar som det tog grånade matematikprofessorer lång tid att med papper och penna kontrollera.

Hur dessa prestationer skall förklaras är en gåta. Nobelpristagaren Maurice Maeterlinck, som djupt engagerade sig i frågan, såg i dem manifestationer av "mediumistiska eller subliminala förmågor", alltså någon slags ESP-förmåga. Men man har också, avgjort med större framgång, sökt förklara dem som resultat av högst egenartade minnesfunktioner. Bl. a. har man gjort jämförelser med mänskliga s. k. räknegenier (t. ex. den polske räknemästaren Salo Finkelstein, som påstås ha kunnat hålla hela räknatabeller i huvudet) och gissat att hästarna skulle ha varit utpräglade eidetiker, d. v. s. att de skulle ha haft hjälp av ett (ur mänsklig synpunkt) ovanligt starkt synminne (ett s. k. "fotografiskt minne" för att använda en känd men egentligen oriktig term). Någon invändningsfri förklaring har dock aldrig presenterats.

VI

Så har också meningarna om hästarnas prestationer varit mycket delade.

Det kan nämnas att den svenske forskaren dr John Björkhem, vars omdöme väl inte kan ställas i tvivelsmål, inte höll det för uteslutet att "hästminnet" kan ha spelat en avgörande roll vid dessa försök, men han avstod, klokt nog, från vidare kannstöperier i ämnet.

Många har emellertid också menat att prestationerna var av den art att de **à priori** (!) måste betraktas som orimliga. Den stridbaraste representanten för denna åsikt har

väl på den svenska arenan varit professorn vid Stockholms högskola David Katz.

De lärdes splittring har naturligtvis inte gjort det lättare för oss lek-män att komma till någon klarhet. Kanske är det ändå så att fenomenet bäst kan förklaras som resultatet av bluff eller självbedrägeri; det må då framhållas som anmärkningsvärt hur mycket det ändå är som stöder en rakt motsatt uppfattning!

Fr. o. m. år 1912 inbjöd Krall frejdigt envar som önskade, att själv komma till Elberfeld för att bevittna experimenten. Inbjudan fick till följd en formlig folkvandring till det ryktbara stallet.

Kvar från denna tid finns bl. a. en försvarlig mängd vitsord och utlåtanden. Däribland intyg från närmare trettioåret högt utbildade vetenskapsmän, också några av de vid denna tid erkänt främsta, som påstår sig väl ha känt till hur Pfungst förklarade fenomenet och som samstämmigt svär på att de vid egna försök — varvid de, enligt uppgift, särskilt vinnlagt sig om att eliminera de felkällor Pfungst påpekat — kommit fram till att teckenhypotesen måste vara felaktig och att åtminstone en del av hästarnas prestationer måste betraktas som helt självständigt utförda. Om Pfungsts teori vore riktig, så skulle det innebära att dessa män, antingen — aningslöst och ändå med öpp-

na ögon — har gått i fällan och låtit sig överlistas av de dumma (?) djuren (vilket är osannolikt!) eller också att de alla fullt medvetet måste ljuga när de i efterhand redovisar försöksbetingelserna (vilket är än osannolikare!).

Dessa intyg kan naturligtvis inte framhållas som **bevis** för Kralls ståndpunkt, men det är ändå givet att de måste tas på allvar. Och frågan blir då hur man skall ställa sig till fenomenet.

VII

Ärligast är kanske att erkänna sin villrådighet. Det är möjligt att vi skulle ha vetat mera, om fenomenet från början hade blivit underkastat en grundlig vetenskaplig prövning, men kanske var tiden alltför knapp för att så skulle hinna ske. Det är ju inte bara erkännandet av nya fakta utan även erkännandet av nya **frågeställningar** som kräver en viss tid för mognad. Och redan låg den värld i vilken allt detta rörde sig, i stöpsleven.

Med det första världskriget avbröts alla vidare experiment. Flera av de forskare som deltagit i försöken, stupade i kriget, och sannolikt föll också hästarna offer — uttagna till kanondragare i den ändlösa flandriska leran.

Med kriget var också hästens tidsålder förbi. De stolta kavalleri-, ulan- och lansiärregementena hade

för alltid sopats undan av flyg och pansar. Och på stadernas gator gjorde automobilen långsamt sin entré.

Vem brydde sig då om, om hästar kan tänka?

*

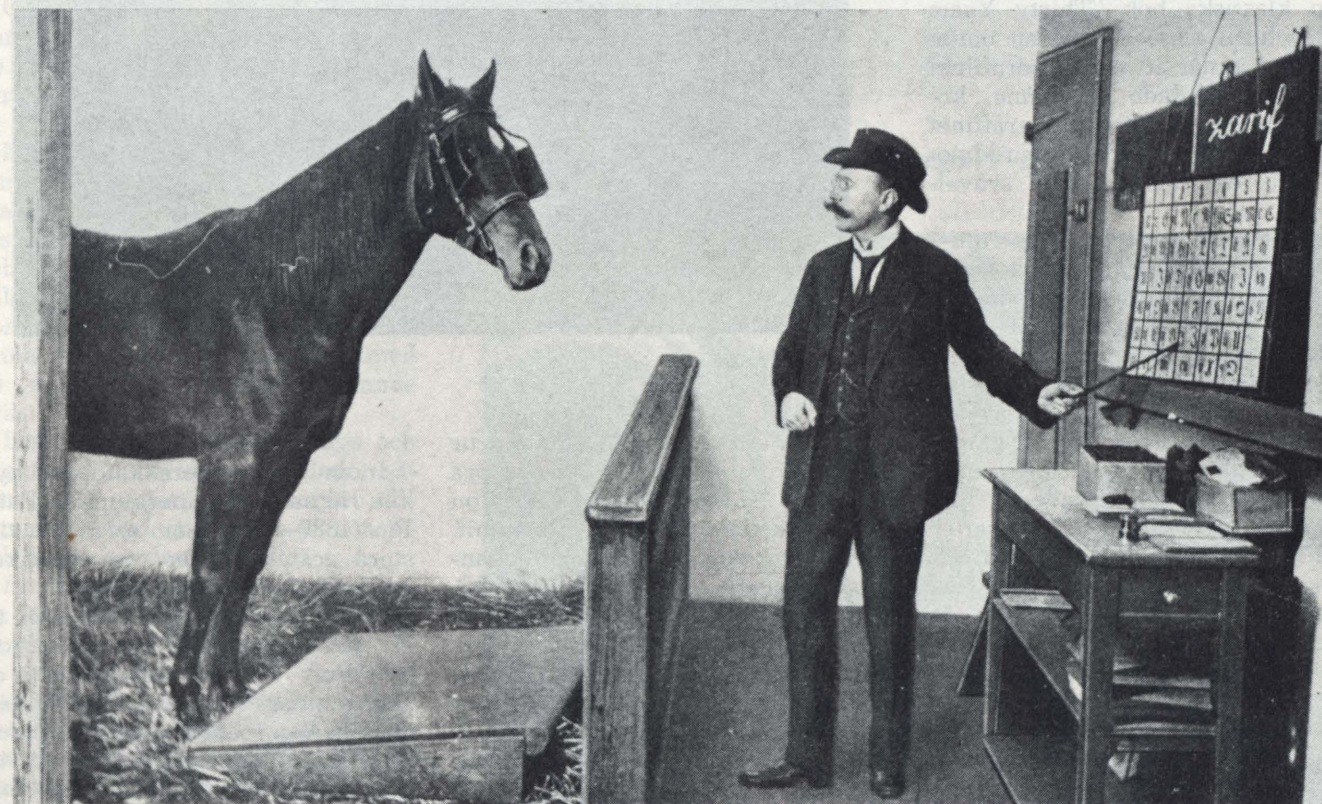
Och med ovanstående retoriska fråga skulle egentligen den här artikeln ha slutat. Men just som frågetecknet hade blivit satt, råkade en artikel i Arbetet (11/11 -71) falla i mitt synfält. Det var en intervju med professor Karl-Erik Fichtelius i anledning av dennes nyss utkomna bok "Människan, kaskelotvalen och kunskapens träd". Citat ur artikeln:

"...och på djupet går kaskelotvalen, ett av de storhjärnade djuren. Tillsammans med delfinerna är de än så länge de okända intelligenserna. De har större hjärnbark än människorna, **kan alltså vara kloka-re...**"

Och därmed är vi tillbaka vid utgångspunkten för denna betraktelse. Professor Fichtelius påpekar att det inte enbart är vår intelligens som vi människor har att tacka för att vi vunnit herraväldet på jorden. Utan våra gripverktyg, händerna, skulle vi ha stått oss lika slätt som de övriga djuren. Så vi skall nog inte underskatta våra fränder på släktenas stamträd. De kanske inte är så dumma som vi tror.

Om vi nu tror det...

Forts på sid 21

Krall undervisar hästen Zarif. Foto 1909 (ur "Tänkande djur" 1913).

ANDEHÄNDER — ELLER ...?

År 1920 gjordes några märkliga parapsykologiska experiment vid metafysiska institutet i Paris av institutets ledare dr. Gustave Geley och den berömde vetenskapsmannen (nobelpristagaren) och psykiske forskaren Charles Richet. Man experimenterade med en polsk bankdirektör vid namn Franek Kluski, som var materialisationsmedium, d. v. s. "andarna" uppträdde på hans seanser i materialiserad gestalt.

För att få bevis för att det här inte rörde sig om fusk utan var äkta paranormala fenomen utförde de båda forskarna ett speciellt test: man bad den förkroppsligade anden att doppa händer, fötter eller någon del av ansiktet först i en skål med flytande paraffin och därefter i en skål med kallt vatten.

Anden gjorde som den blev ombedd: och man fick en tättsittande "paraffinhandske", vilken frigjordes i oskadat skick från gestalten genom dennes dematerialisation, d. v. s. upplösning!

Professor Richet beskriver testet i sin klassiska bok "Thirty Years of Psychical Research". Han omtalar bland annat att man i paraffinet hemligen blandade ett ämne, kolesterolin, som inte färgade paraffinet självt men efteråt antog en rödviollett färg, om man tillsatte svavelsyra.

Under seansen, som ägde rum i mörker, höll Geley och Richet mediets händer så att det var omöjligt för honom att frigöra dem för några hemliga manipulationer. Kluski bad den övernaturliga gestalten att doppa hand, fot eller någon del av ansiktet i paraffinet. Gestalten gjorde detta och försvann sedan inom några sekunder, efterlämnande en "paraffinhandske". Man fick därefter flera former, bl. a. en barnhand och en barnfot. Det färgtest som utfördes visade att formerna gjorts av det av forskarna iordningställda paraffinet och alltså inte kunde ha varit tillverkade på förhand.

Paraffinhandskarna var mycket tunna — mindre än en mm tjocka och mycket sköra. De fylldes med gips för att kunna bevaras. Deras handleder var så smala att ingen

skulle ha kunnat dra ut en hand ur dem utan att fördärva den sköra formen. Endast dematerialisation kunde förklara hur de tillkommit.

Även mycket små detaljer i händerna kunde ses på paraffinbildningarna. Några skulptörer försökte tillverka likadana händer men lyckades inte — och de drog slutsatsen att endast levande händer kunde ha gett upphov till formerna.

(Källor: den amerikanska tidskriften "Psychic", april 1971, och den engelska "Psychic News" 10 juli 1971.)

PATER PIO

Inom den romerskkatolska kyrkan räknas kapucinermunken Pater Pio (1887—1968) som en av vår tids stora gestalter. Han var mystiker, undergörare — och helgon.

Vår moderna, materialistiska tid är ju inte precis rik på helgongestalter, men Pater Pio var ett "gammaldags" helgon, som levde i ständig bön, botade sjuka och gjorde andra underverk. Det är förstås inte möjligt för den som läser Inge Stoltenbergs "Pater Pio, vor tids störste mystiker" (Sankt Ansvars

Forlag, København) och Benedikt Stolz' "Padre Pio in Wort und Tat, kurzberichte nach besten Quellen" (Verlagsbuchhandlung Franz Reisinger, A-4601 Wels) att veta vad som är legend och vad som är sanning, men kanske ligger det åtskilligt bakom alla de underbara händelser som berättas om munken i San Giovanni.

Sedan 30-årsåldern var Pater Pio ständigt stigmatiserad, d. v. s. han bar Jesu sårmärken på händer, fötter och i sidan. Såren blödde och förorsakade ansemlig smärta. — Stigmatisering är ju ett välkänt fenomen i den katolska världen; från vår tid är Therese Neumann i Konnersreuth bekant, men den som skriver detta är obekant med något annat fall där personen ständigt haft Kristi sårmärken på sin kropp.

Det omtalas också att en besynnerlig vällukt, en "blomsterdoft", kom från Pater Pio (den lär vara väl konstaterad) — man kunde tro att han parfymerade sig, men det sägs ha varit blodet från stigmatiseringsmärkena, som luktade behagligt.

Ständigt skedde underbara, övernaturliga ting i samband med honom. Många helbrägdagörelser omtalas, bl. a. fall där lama och blinda botats. En blindfödd flicka var utan pupiller men blev seende — fortfarande utan pupiller.

Ofta visste patern på förhand vem en besökande var, vad han hade för problem eller sjukdom, vilka synder han begått. Han kunde också förutse framtida händelser.

Många gånger skall Pater Pio ha förflyttat sig andligen till en annan plats — s. k. bilokation — och där visat sig i en syn och gett råd, hjälp och bot. Detta märkliga fenomen tillskrivs en del av gamla tiders helgon, men det är överraskande att finna det omnämnt i samband med en nutida i västerlandet levande präst.

Det finns också små, trevliga och praktiska underverk omtalade, såsom när patern går i regnet tillsammans med en annan person — och ingen av dem blir blöt.

En tid sägs det ha varit omöjligt att fotografera honom, eftersom han på grund av sin blygsamhet inte ville komma på bild. Han "fastnade" inte på plåten. Men sedermera blev han övertalad att låta signerade bilder av sig spridas till välsignelse för andra.

Många blev troende genom kontakten med honom. Det berodde

på det starka intryck han gjorde, och inte minst på de små och stora övernaturliga händelserna.

Pater Pio sägs ha varit en mycket god människa. Man kunde knappast finna något moraliskt fel hos honom. Han bad alltid och levde så i ständig, djup förening med Kristus och hämtade därur kraft och inspiration. Han sa: "I böckerna söker man Gud, men i bönen finner man honom."

Till utseendet var han vacker och ganska kraftig med kärleksfulla, kloka ögon. Han utstrålade godhet och var innerligt intresserad av alla som sökte honom. Han var humoristisk och personligen mycket anspråkslös. Han gav Gud all ära och

menade att han själv bara var "en präst som beder".

I 50 år levde han i ett kloster i Syditalien, och han lämnade aldrig klostrets område. Hans livsföring var asketisk. Det sägs att han endast åt några skedar soppa varje dag och sov några få timmar om natten. Detta verkar orimligt efter en vanlig människas erfarenhet, men man tänker på Therese Neumann, som sägs ha levat i många år utan att inta någon föda alls.

Den som vill läsa om Pater Pio kan rekvirera Inge Stoltenbergs ovan nämnda bok från Strubes Boghandel, Lille Triangel, København. Priset är 10 d. Kr.

Pater Pio, ett helgon i vår tid.

TOMTAR

1931 utkom på Bokförlaget Studio i Göteborg en liten bok "Dagligt liv i älvornas rike", som utgjorde en fri bearbetning efter Geoffrey Hodsons "Fairies at work and at play".

Hodson var en välkänd klärvoajant i Nya Zeeland (se "Vår tids mirakler", sid. 16—24). Han upplevde bl. a. att han såg tomtar, älvor, gnomer, sylfer, undiner och andra väsen, som är osynliga för vanliga människor. Och det kan knappast råda någon tvekan om att han verkligen "såg" detta; inte heller att många andra klärvoajanter gjort detsamma. Den vetenskapliga frågan torde vara: är "tomtarna" etc. varelser med eget liv eller endast tankebilder som uppstår ur "mediets" undermedvetna?

Sökarens red. har ingen möjlighet att ta ställning i den frågan. Men vi tycker att det är mysigt med tomtar och återger tre korta stycken ur mr. Hodsons bok.

En tomteby

Scenen är en tät skog av ek och hasselbuskar, blandat med bok. Lake District, den 30 juni 1922.

Västra stranden av sjön Thirlmere är fylld av kullar. På den branta sluttningen av en sådan finns en stor koloni av tomtar. De bo nere i jorden och tillbringa sin tid lika mycket under som över jordytan. Jag ser ett antal små hus alldeles under grästorven. De se alldeles ut som riktiga hus. De flesta äro byggda av trä, täckta med halm och försedda med fönster och dörrar. De ligga spridda mycket oregelbundet över hela sluttningen. Överallt mellan husen ser man tomtar, ivrigt sysselsatta bland rötter och stenar. En av dem står mig nära, så att jag kan se honom mycket tydligt.

Han är omkring 15 cm hög och ser ut som en gammal man. Han har en brun hatt, mest lik en nattmössa, och en likaså brun dräkt, som vanligt med knäbyxor, grova strumpor och tunga skor. Skägget är grått och ansiktet har ett uttryck av lantlig enfald. Det lider intet tvivel, att de låtsa sig leva ett husligt liv, men jag ser inga kvinnliga varelser i hela byn. Tomtarna bokstavligen svärma fram över sluttningen, och alla äro de nästan alldeles lika varandra. Andra tomtar, som jag sett, ha alltid varit sysselsatta med arbete i förbindelse med någon företeelse i naturen. Men dessa göra inte något sådant. De visa nog vördnad för träden omkring dem, men de syssla inte med dem på något sätt.

Här finnes också naturandar med mera barnligt utseende. En sådan har kommit fram till mig och står nu endast 2 eller 3 meter från mig. Han försöker väcka min uppmärksamhet med utmanande och skämtfyllda gester. Han är smalare än de gråskäggiga tomtarna, och hans dräkt är mera färgrik. Hans mössa är strutformig med en spets, som hänger ned baktilt och den lyser litet i rött. Den bruna färgen i hans kostym är också blandad med grönt. Hans fötter liksom hans ben äro långa och smala, och händerna äro alldeles för stora i förhållande till kroppen i övrigt. Västra handen stöder han mot höften och med den högra pekar han inåt skogen, liksom ville han visa på alla härligheter, som finnas därinne. Han är stolt över dem men också fylld av barnslig självbelåtenhet. Ansiktet är slätrakat och rött, ögonen små, näsa och haka stora, munnen bred och för säkerhets skull dragen till ett brett grin. Hans förmåga att gestikulera och vränga till kroppen är häpnadsväckande. Kroppen är så mjuk och böjlig, att han kan inta bokstavligen vilken ställning som helst.

Jag lyckas inte förmå honom att komma närmare. Istället börjar han visa tvekan, om man också inte kan säga att han ser rädd ut i vanlig mening. Den mänskliga auran passerar honom inte. Skulle han komma innanför den, så skulle han tydligen förlora jämvikten. Jag kan redan på detta avstånd se hur lätt och luftig hans gestalt är. Den bjuder mindre motstånd än en liten vindpust. Dock är formen klart markerad, och detaljerna äro mycket tydliga.

Jag vänder uppmärksamheten åter till tomtarnas by och försöker att iaktta några enskildheter i deras liv. Det lyckas också. Ett försök att se efter, hur deras hus sågo ut inuti, gav det överraskande resultatet, att de hade ingen insida. Kom

man innanför dörren, så fanns det ingenting där. På utsidan liknade de fullkomligt riktiga människoboningsar, men inuti var det bara mörker och tomhet. Föreställningen att man var i ett hus försvann fullständigt, så snart medvetandet samlades på dess inre. Några fina linjer av en flytande magnetism var allt vad man kunde se. När tomtarna själva komma in i sina hus, kasta de av sin mänskliga form och dyka ner i jorden som en tämligen formlös massa. De tycks vara fyllda av en föreställning om att de ha bråttom och skynda omkring fyllda av djupaste allvar, men allvaret verkar som vore det bara låtsat. De tyckas inte ha någon närmare förbindelse med varandra, och var och en går fullständigt upp i sig själv.

Husen tillhöra inte någon enskild individ eller ens någon viss grupp eller familj. Vem som helst använder vilket hus som helst. Husen användas ju inte heller till annat än att gå ut och in genom dörren. Det yttre utseendet på husen ger dem tydligen en viss tillfredsställelse. Här ser jag ingenting av de verktyg eller förskinn, som jag observerat vid andra tillfällen. Dessa tomtar verka mindre intelligenta och mera självupptagna än andra varelser av samma slag, som jag sett, och deras tillvaro verkar i det hela mycket ändamålslös.

En hustomte.

Preston, januari 1922.

Sedan några veckor tillbaka ha vi observerat, att vi ha en tomte i huset. Vi sågo honom först i köket uppe på en hylla. Senare visade han sig också i hallen och förmaket. Han är inte alldeles lik de tomtar, som

jag förut sett ute i naturen. Denna afton kom han in i förmaket tvärs igenom den stängda dörren. Vi ha också förut sett honom gå genom denna stängda dörr både fram och tillbaka. Han började hoppa och dansa runt omkring i rummet, och de hastiga rörelserna åtföljdes av flammor av eteriskt ljus, som först väckte min uppmärksamhet. Han lät mig förstå, att hans rörelser voro uttryck för glädje över att jag kommit tillbaka hem, sedan jag varit borta i tre dagar. Han betraktar sig tydligen själv som medlem av vår familj, på samma gång som han visst anser också, att vi på något sätt tillhöra honom. Det hela bereder honom emellertid mycken tillfredsställelse, och han lägger alltid an på att visa att han är hemma i huset.

Han är 12—15 cm lång, mössan som han bär ser ut att vara av hjortskinn och sitter som en strut bakpå huvudet. Ansiktet är slätrakat med frisk hy och stora och klara mörkbruna ögon. Halsen är något för lång och smal efter våra begrepp. För övrigt är han klädd i en trång jacka samt de vanliga knäbyxorna och grova strumporna. På fötterna har han alldeles för stora skor.

Han är mycket livlig och mycket hemmastadd, och tydligen har han en viss respekt för oss, fastän vi i vanliga fall inte äro medvetna om hans närvaro. Egentligen betraktar han köket som sitt hem, och husgeråden som finnas där, tycker han om att se omkring sig. Han tycks vara alldeles ensam, tillhör inte någon flock och har varken släkt eller vänner. Jag sade detta till honom, och han tittade då upp på mig med ett uttryck som ville han säga, att så långt han kunde förstå, så var det vi, som utgjorde släkt och vänner för honom.

Han sysselsätter och roar sig på sitt eget sätt och har tydligen allt vad han behöver inom sig själv. Han är som ett barn, har ingen reflexionsförmåga och inte heller mycket av det vi kalla instinkt hos djuren. Ofta gömmer han sig i ett hörn och blir omedveten om allt som ligger utanför hans egen inbillningsvärld. Då ser han ut som vore han omgiven av ett lavendelblått ljus, liksom en stor kokong. Därinne sitter han och leker som ett barn med sina bygglappar. Han har mycket väl reda på vårt kommande och gående. Nyss visade han sig klart och tydligt vid ett tillfälle, då vi just skulle lämna huset för tio dagar. Bortsett från det inflytande han tar

emot från oss ser jag inte något ändamål med hans tillvaro i huset. Han motsvarar inte alls legenden om tomtarna och befattar sig inte alls med några husliga sysslor. Han förstår inte att materialisera sig, men han kan ändå göra sig mer eller mindre synlig för oss liksom förändra sin gestalt från den här beskriivna till en mera lätt och eterisk.

En tomte som skomakare.

Vid Helvellyn, november 1921.

Bland det myckna småfolket på kullen här sågo vi först en äldre tomte, som kom fram ur furuskogen bakom oss, strax efter sedan vi satt oss ner i gräset.

Han var 15—20 cm lång och bar en hög toppmössa, som dock inte slutade med en spets utan mera liknade en stympad kon. Hans gröna rock var försedd med uddar i nerkanterna och hängde lös kring höfterna. Den hade bruna lister, fästa med knappar, och en bred krage, också uddig i kanterna. Små tätsittande

HIMMEL OCH HELVETE?

Forts

ligen är. Nästa värld skulle i så fall kunna bli en mardröm för många, och den skulle väl inte bli odelat angenäm för någon av oss, eftersom det döljer sig något slag av begärskonflikt inom oss alla.

Men kanske ligger det något i den gamla kristna traditionen om skärselden. Kanske sker en rening och kanske förändras drömmen till sist från mardröm till lycklig dröm? Kanske kan det ena begäret efter det andra bli uttröttat och dö just genom uppfyllsens process, varmed konflikten i djupet skulle upphöra att verka.

Till sist säger H. H. Price att det han anfört strängt taget inte gäller frågan himmel och helvete. Snarare gäller det förhållandena **närmast efter döden**, eventuella olika skärseldar och paradiser. Hans föredrag riktade sig ju närmast till indiska åhörare, och med anknytning till urgammalt indiskt föreställningsätt säger han att allt det han behandlat rört sig med vad hinduiska tänkare kallat "namnens och formernas värld". Detta är den värld där det ännu finns skillnad mellan den som uppfattar och det uppfattade, mellan ett föremål och

byxor fulländade klädseln. Till att börja med hade han ben som en alf, åtskilligt för långa och smala. Skägget var grått och långt, och både ansikte och kropp voro smalare än tomtarna i allmänhet ha. Han påminde rätt mycket om de vanliga karikatyrerna av Uncle Sam, men var klädd i en kostym som kunde tillhöra Falstaff.

Han intresserade sig mycket för vår hund och kom ända fram till nosen på honom. Någon fruktan kunde man inte se att han kände. Han lade också märke till oss människor, men det första som fångade hans intresse var de skor, som jag hade på fötterna. Det var tygskor med gummisula. Sedan han tittat på dem en stund, började han göra sig själv ett par sådana, och när de voro färdiga syntes han mycket stolt över dem. Hans egen suggestiva kraft var tillräcklig för att bekläda hans fötter med en ganska trogen kopia av det han såg på mina fötter. Efter att ha trampat omkring i de nya skorna en stund, liksom för att bli mera van vid dem, försvann han slutligen i skogen.

ett annat, mellan en person och en annan, den värld där begrepp sådana som rum, tid och orsak har någon tillämpning.

Men himlen enligt mystikernas föreställning ligger inte inom "namnens och formernas värld". Den beskrivs som ett tillstånd av **outsäglig** sällhet, någonting vida utöver alla ord och tankar.

Gäller motsvarande om helvetet? Vad skall man tro angående mystiska föreställningar om ett helvete "bortom namnens och formernas värld" — det tidlösa tillstånd av yttersta osalighet som den teologiska termen "evigt straff" tycks antyda?

Professor Price drar sig tillbaka från sådana problem. Han menar att här kan man endast lyssna till de i allegorier, liknelser och paradoxer framförda vittnesmålen från personer som nått en högre grad av utveckling än vi själva. Därmed slutar hans framställning.

HEALING!

F. S. Lind

dipl. massör o. sjukgymnast

Klostergatan 31

Örebro

Ring för tidsbeställning
019/11 3379. Välkomna!

C. D. BROAD IN MEMORIAM

Av Rolf Ejvegård

Cambridgeprofessorn C. D. Broad var en av vår tids främsta filosofer. Han hade också ett starkt intresse för parapsykologi. Fil. lic. Rolf Ejvegård, som tillhörde Broads personliga vänskrets tecknar här ett porträtt av honom.

Professor Charlie Dunbar Broad dog torsdagen den 11 mars 1971. Han var född den 30 december 1887 i Harlesden, Middlesex, England och alltså vid sitt fränfalle 83 år gammal.

Broad hade inga syskon. Han gick på Dulwich College och skrev in sig i Trinity College i Cambridge år 1906. Huvudämnet var naturkunskap, framför allt fysik och kemi. Han övergick sedan till att läsa humaniora. 1911 vann han som pris medlemskap (fellowship) i Trinity College med en avhandling som han sedan utvecklade till sin första bok "Perception, Physics and Reality, An Enquiry into the Information that Physical Science can Supply about the Real", utgiven 1914.

1911 lämnade Broad Cambridge och blev i tur och ordning assistent i logik vid universitetet i St Andrews, lektor i logik vid universitetet i Dundee och professor i filosofi vid universitetet i Bristol. 1923 återvände han till Trinity College och efterträdde sin forne lärare i moralfilosofi McTaggart. Broad blev medlem av fakulteten och lektor. 1926 fick han tjänst som universitetslektor i moralfilosofi och 1931 som Sidgwick-lektor. 1933 valdes han till Knightbridge-professor i moralfilosofi efter Sorley. Broad pensionerades 1953, men som "fellow" var han garanterad bostad och fritt liv under hela sin livstid, och han bodde kvar i Isaac Newtons gamla 1600-talsrum på Trinity College. (Det var vid detta rums soliga fönster åt väster som Newton utförde sina experiment med ljus, prisma och färgspridning.) Efter sin pensionering tjänstgjorde Broad som "visiting professor" i USA, först vid University of Michigan i Ann Arbor, sedan vid University of California i Los Angeles.

Broad blev fil. dr. i Cambridge

1920 och senare hedersdoktor i Cambridge, Aberdeen, Bristol, Dublin och Uppsala (1949). Han blev ledamot i Brittiska Akademien 1926 och senare också i de svenska, finska och amerikanska vetenskapsakademierna.

Broad är bekant för oss i Sverige bl. a. på grund av det stora nordiska intresse han visade, vilket började redan i hans barndom, då han läste tre romaner om nordbor. Den första hette "Ivar the Viking", den andra handlade om hur Grim grundlade Grimsby, och den tredje var Lord Lyttons "Harold". Broad berättar i sin självbiografi hur fascinerad han blev av nordmännens bravader. Hans mor sydde honom en vikingadräkt, och bysmeden tillverkade hans sköld, svärd och vingförsedda hjälm. I trädgården byggde den lille vikingen ett altare åt Oden och offrade kött till gudens ära. Intresset för Skandinavien höll i sig genom åren. 1938 fick det ökad livaktighet genom Georg Henrik von Wright, vilken detta år studerade för Broad i Cambridge (och senare blev filosofiprofessor, först i Cambridge och därefter i Helsingfors). Följande år beslöt sig Broad för att lära sig svenska och inköpte en grammfonkurs.

På grund av andra världskriget kunde Broad först 1946 åka till Sverige. Hans första besök varade nio månader. Därefter återvände han till Sverige varje sommar fram till mitten av sextioalet. Han bodde i olika delar av landet för att riktigt lära känna det men avslutade alltid sin Sverige-semester med några veckor på sensommaren i elefantburen, som han kallade sin bostad hos professor Berg inne på Skansen i Stockholm. Sin självbiografi skrev han i Karlstad. Han höll en rad föreläsningar i Uppsala, Lund och

Stockholm. Då jag var ordförande för Psykologiska föreningen vid Stockholms universitet, utnyttjade jag honom också som föredragshållare i den föreningen. I Sällskapet för parapsykologisk forskning var han den flitigaste föreläsaren, och Sällskapets höstsäsong började ofta med ett anförande av honom. Några av dessa föredrag, hållna på svenska, nämligen "Parapsykologi och filosofi", "Femtio år av parapsykologisk forskning" och "Några paradoxala mediumistiska fall", utgavs 1962 i sällskapets skriftserie under titeln "Tre föredrag" (Meddelanden från Sällskapet för parapsykologisk forskning, SPF, nr 8). Första numret i denna skriftserie utgörs även det av ett föredrag av Broad, hållet 1949 i föreningen, men den gången på engelska. Häftet har fått följande svenska titel: "Dr. S. G. Soals forskning i telepati och framtidsförnimmelse."

Det råder bland fackmän ingen tvekan om att Broad var en av 1900-talets främsta filosofer. 1960 tilldelades han Colombiauniversitetets guldmedalj som decenniets mest framstående filosof. I serien "The Library of Living Philosophers" har ett C. D. Broad-band på innehållsrika 866 sidor utkommit. Här behandlas Broads tankar i både filosofi och parapsykologi. Broad författade mer än 300 böcker och artiklar i vetenskapliga ämnen. Han var medredaktör för den brittiska filosofitidskriften MIND.

Till Broads huvudarbeten räknas: Scientific Thought (1923)

The Mind and its Place in Nature (1925)

Five Types of Ethical Theory (1930)

Examination of McTaggarts Philosophy (1933—1938)

Lectures in Psychical Research (1962)

Det sistnämnda arbetet torde vara Broads främsta bidrag till parapsykologin. En del av tidskriftsartiklarna samlades i

Ethics and the History of Philosophy (1952)

och

Religion, Philosophy and Psychical Research (1953).

I sin ungdom tog han intryck av B. Russell, A. N. Whitehead (speciellt dessa två filosofers gigantiska verk "Principia Mathematica") G. E. Moore (särskilt hans "Refutation of Idealism") W. E. Johnson, G. F. Stout och I. E. McTaggart (vars filosofi torde ha blivit mest ingående analyserad av Broad) men hans egna tankar och infallsvinklar var i allt väsentligt olika hans samtida.

Broads skrifter utmärker sig för såväl en ovanlig kombination av analytisk och konstruktiv förmåga som öppenhet, noggrannhet och klarhet.

Hans karaktäristiska arbetssätt är följande: Först formulerar han det problem han vill undersöka på ett klart och precist sätt och klargör skillnaderna mellan olika meningar hos olika användbara termer. Därefter skisserar han alla alternativa lösningar som är teoretiskt möjliga och diskuterar motiv för och emot dem.

Slutligen utarbetar han i största detalj och med största omsorg den särskilda lösning som han tycker är den troligaste.

Ibland har Broad för detta sitt arbetssätt kritiserats för att det lett till att han i sina skrifter infört definitioner och distinktioner, vilka han ej fått direkt användning för i det aktuella arbetet. Detta förefaller mig vara en småskuren kritik. Det torde många gånger vara god politik att fullständigt särskilja termer och tankegångar samt att dra ut konsekvenserna så långt som möjligt. En författare kan ha något vidare intentioner än vad den förhandenvarande bokiteln anger.

Detta Broads skrivsätt har ju också medfört att hans böcker trots de mycket svåra ämnena är lättlästa, speciellt som han i sina analyser vinnlägger sig om att nyttja en även för den icke filosofiskt skolade förståelig terminologi.

Den klarhet och stringens med vilken Broad lade fram sina tankar kan kanske illustreras av följande händelse: Efter ett föredrag som han höll i Filosofiska föreningen i Stockholm, yttrade professorn i teoretisk filosofi vid Stockholms universitet,

Professor C. D. Broad.

Anders Wedberg, ungefär följande: Det här föredraget är en produkt av en så genomarbetad analys och så tydligt och klart framställt att det inte finns något att tillägga. Därmed avslutades sammankomsten något snöpligt, och vi åhörare satt där utan att få möjlighet till den i sådana här sammanhang sedvanliga efterdiskussionen. Jag hade sällskap med Broad hem efter föredraget, och han sa att han tyckte Wedbergs yttrande var underligt. Broad sa att han lagt ner mängder med arbete på sitt föredrag, och det fanns enligt hans mening ingenting självklart i det, och nästan allt i det kunde ifrågasättas och diskuteras. För mig var Wedbergs yttrande ingalunda konstigt.

Broads filosofiska intressesfär omfattade kunskapsteori, induktionslogik, sannolikhetskalkyl, vetenskapsteori (särskilt gällande fysik, biologi och psykologi) och etik. På alla dessa områden belyste han ingående varje problem han tog upp. Hans "sensumteori" inom kunskapsteorin, vilken har föranlett några historiefilosofier att betrakta honom som samtidens ledande realist, utgör kanske den fullständigaste, klaraste och mest sammanhängande filosofiska varselblivningsteori som har utarbetats i modern tid.

Liksom en av sina föregångare i Knightbridge-professorstolen, Henry Sidgwick, var Broad synnerligen intresserad av parapsykologi. Detta intresse vaknade ungefär vid samma tidpunkt som han som ung stu-

dent skrevs in vid Trinity College, men hans intresse väcktes inte av lärarna eller studiekamraterna. En vetenskaplig nyfikenhet har säkerligen bidragit till intresset. De parnormala fenomenen tycks strida mot nästan alla de mest grundläggande förutsättningarna för naturvetenskapen, och detta borde, menade Broad, räcka för att framkalla ett livligt intresse för parapsykologisk forskning hos vilken filosof som helst.

Han har också uttryckt sin förvåning över den likgiltighet de flesta västerländska filosofer visar parapsykologin, en vetenskap vars resultat, enligt hans mening, borde ha stor betydelse för var och en som är intresserad av människans natur och status, gränserna och villkoren för det mänskliga vetandet, relationerna mellan det andliga och det kroppsliga o. s. v.

Men denna vetenskapliga nyfikenhet har inte varit den enda drivfjädern hos Broad. Han har också tillstått att han önskat att det vedertagna vetenskapliga schemat skulle visa sig otillräckligt. Parapsykologin välkomnades av honom som en möjlighet att en dag vederlägga den ortodoxa vetenskapliga tron på människan som en oplanerad, slumpmässigt ihopsatt datamaskin.

Broads intresse för parapsykologin var däremot inte inspirerat av någon önskan att bli övertygad om att människan överlever döden. På den punkten var hans önskan snarast den motsatta. Han sade därom själv följande: "Jag har aldrig kun-

nat hysa någon särskilt hög uppfattning om mänsklighetens förmåga att vara lycklig, i jämförelse med dess benägenhet för lidande och att plåga varandra. Jag kan inte heller betrakta mig själv eller de flesta av mina medmänniskor som utpräglat lämpliga kandidater för odödligheten. För min del **fruktar** jag fortlevnaden snarare än jag hoppas på den, och det skulle vara en tröst, om jag kände mig säkrare än jag gör på att döden skulle bli slutet för mig." Han menade att han jämförd med andra människor fått leva ett synnerligen lyckligt liv och att chansen att nästa liv skulle bli lika lyckligt var mikroskopisk.

Broad blev medlem i brittiska Sällskapet för parapsykologisk forskning 1920, styrelsemedlem 1931 och var dess president 1935—1936 och 1958—1959 och deltog aktivt i sällskapets arbete. Han var också hedersmedlem i svenska Sällskapet för parapsykologisk forskning.

Inom den psykiska forskningen ville Broad tillämpa filosofisk analys på några vanliga begrepp i parapsykologin.

Han påstod att han aldrig hade hört ett meddelande från ett medium som han inte kunnat förklara som telepati, eller bevittnat något övernormalt fysiskt fenomen under godtagbara förhållanden. Ändå menade han att teorin om förutvarande och flera liv borde tas allvarligt, dels på filosofiska grunder och dels eftersom den är ett möjligt hjälpmedel för oss att åstadkomma ett moraliskt riktigt handlande. Vi kommer att uppföra oss bättre om vårt handlande utgår från att vi kan överleva döden, att handlingar som stärker och berikar vår karaktär i detta liv, troligen kommer att ha ett nyttigt inflytande på de omständigheter i vilka vi börjar vårt nästa liv och att handlingar som tenderar att förstöra vår karaktär i detta liv, troligen förorsakar oss att börja vårt nästa liv på något sätt socialt, fysiskt, psykiskt o. s. v. handikappade.

Broad gjorde mycket för att göra svensk filosofi känd i utlandet. Han översatte Hägerström till engelska och skrev artiklar om honom. Även hans recensioner av svenskspråkiga böcker har bidragit till att vissa arbeten blivit uppmärksammade i den anglosaxiska världen. Hägerström är ingen lättförståelig filosof. Han har ett juridiskt tungt, av tysk satsbildning påverkat språk. I Broads översättning har Hägerström blivit klarare, så man har skämtsamt sagt

att man borde översätta Hägerström tillbaka till svenska för att göra honom lättillgängligare för svensk publik.

Jag lärde känna C. D. Broad 1958. Detta skedde först brevledes, och mitt första brev från honom är daterat den 21.3.1958. Sedan blev det många brev under årens lopp. Det sista brevet från Broad i min samling är inte till mig utan till min fru, daterat den 6.1.1971. Broad var en trevlig brevskrivare, och hans brev var av det slaget som för tanken till litterära aristokraters korrespondens på 1700-talet.

Våra första brev behandlade filosofiska problem, men småningom övergick korrespondensen till att bli vänskapsbrev och röra sig mer om det alldagliga livet än om vetenskapliga problem, och han under-tecknade breven "Karl", som han kallades av sina svenska vänner. Han beskrev sina resor och gav detaljerade historiska, arkitektoniska o. s. v. detaljer. Naturligtvis skrev han på svenska, men under de sista åren kunde han skriva något brev eller bitar av ett brev på engelska. Han förklarade detta med att han på ålderdomen kände sig mer trött

av att skriva ett främmande språk. Jag träffade Broad många gånger, hemma hos honom i Cambridge, hemma hos mig i Stockholm och på andra platser.

Han var full av vitalitet och fin, litet satirisk humor. Hans humoristiska drag uppfattade man inte genast, men småningom upptäckte man hur han såg på nästan allt med en spefågels öga. I sina böcker ironiserar han ofta över de av honom föraktade idéer som härstammar från psykoanalysen och Hegel.

En dag hade vi suttit och diskuterat länge i Newtons gamla rum. Det var sent på natten och tid för mig att dra mig tillbaka till mitt lånade studentrum tvärs över farstun. Broad räckte mig en sängvärmare att ta med och sade: "På kontinenten har man sitt sexualliv, men vi engelsmän vi har våra varma vattenflaskor."

Vid en rundvandring på Trinity stannade Broad framför dödsplattorna i kapellet och pekade på McTaggarts och Whiteheads namnplåtar: "Om några år får du komma hit och läsa mitt namn på en svart skylt under dessa."

Alltmer populära

manastrålande

LAPIS LINGUA

den mexikanska, tjugigt turkosskimrande

"TUR-smyckestenen"

från Sierra Madres inre — positivt testad och lovordad av framstående psykometriker och pendelspecialister, kan erhållas genom H. Schubert, S:t Eriksgatan 109, 113 31 Stockholm Va. Tel. 33 19 32. Många positiva uttalanden om L. L. finns av lyckliga ägare.

Äntligen är det klart!

Den första redogörelsen på svenska om den tibetanska religionens ursprung. I häftet "DALAI LAMA XIV OCH VAD SOM FÖREGICK HONOM" ges en djupgående men ändå lättförståelig framställning av Dalai Lamas ursprung. Häftet, som är stencilerat och innehåller 19 sidor och en mycket detaljrik karta över Tibet, behandlar även sådana saker som schamanism (Asiens urreligion), Bon Po (den bortglömda religionen, som har lämnat mycket i arv till den esoteriska vetenskapen), introspektiv meditation o. mycket annat.

Sänd 10:— + namn och adress till: Anna Lind, Kråkrisvägen 11 C, 591 00 MOTALA så får Du inom ett par dagar detta unika häfte.

OBS! Upplagan är starkt begränsad.

MAGI — ÖVERTRO!

Vi frågar Jörgen Peterzén, Fleminggatan 70, Stockholm, varför han har skrivit sin bok om magi (se recensionssidan!). Jo, han tycker sig ha märkt, svarar han, ett ökande intresse för magi och då speciellt vissa mindre trevliga former, såsom s. k. "svart" och andra typer av rituellt magi — inte så mycket i Sverige ännu men i anglosaxiska länder och på europeiska kontinenten — och han har velat visa hur sjukt detta är genom att citera en mängd källor och låta dem tala för sig själva.

— På engelska språket finns en stor mängd pocketlitteratur av författare som med all energi och stort allvar går in för att säga att demonframkallning och andra underligheter är verklighet. Jag tycker detta är en psykiskt osund företeelse i tiden, som man bör vara vaksam mot. Vissa former av magi kan utan tvekan vara mentalt farliga att ägna sig åt.

— Syftet med boken har varit att ge upplysning mer än underhållning?

— Underhållningssyftet finns där också. Jag tycker själv att detta är mycket fascinerande saker, som det roar mig att läsa om.

— Hur har Ni blivit intresserad av det?

— Det är ett allmänt folkloristiskt intresse som ligger i botten. Jag bedriver akademiska studier — är snart klar med en fil. mag. — och kommer i framtiden att ägna mig en hel del åt folklivsforskning.

— Ni tror tydligen inte att det finns någon verklighet bakom de magiska föreställningarna.

— Nej, personligen tror jag nog inte det.

— Får jag citera från en artikel i Sökaren nr 10, 1968, där dr. Nils-Olof Jacobson rapporterar från en parapsykologisk kongress i Tyskland. En student från Freiburg berättade om magi i Västafrika, som han hade studerat. Jacobson: "Brockhaus tillbringade tre månader i Elfenbenskusten och Dahomey, besökte spåmän och bevittnade fester där män i trans skar upp sin buk med kniv (vid ett tillfälle såg B. en tarmslynga komma ut ur såret) men läkte såren på några ögonblick med en mystisk ceremoni. Han såg också magiker döda hönor med besvärjelse på några minuter utan att våld

Jörgen Peterzén.

eller förgiftning kunde upptäckas. Han fick själv lära sig tekniken. Det tog honom dock 45 minuter att besvärja ihjäl hönan, medan en av hans afrikanska följeslagare kunde göra det på tio minuter." — Även om inga säkra slutsatser kan dras av dessa uppgifter, antyder de dock att ett slags verklig magi existerar — och det gör också uppgifter från GP:s kulturredaktör Bernt Eklundh, som har berättat att han känner en person som med tankens hjälp kan spräcka glas (Sökaren 9, 1971, sid. 23).

— Företagna experiment tycks visa att någon form av tankekraft kan påverka materien: tärningar fås att falla på ett sätt som strider mot det statistiskt möjliga etc. Men detta är i så fall inte magi utan krafter vars lagar en gång kommer att fastställas. Närvaron av demoner eller en kraft i själva formlerna tror jag inte på.

— Ni är intresserad av parapsykologi?

— Ja, mycket. Jag har även deltagit i en del experiment och vill gärna, om jag får tid och råd, ägna mig åt sådan forskning mera allvarligt.

— Ni är tydligen öppen för möjligheten att paranormala fenomen kan existera. Men hade det då inte varit en väldigt god idé att visa den-

na öppenhet även i magi-boken i stället för den generellt helt negativa attityd som där finns?

— Mitt syfte har endast varit att söka visa den världsuppfattning som är grunden för såväl gammal som ny magi och att påvisa hur grotesk denna uppfattning av världen är.

— Ni har ett mindre kapitel i boken om spiritismen. Vad har Ni för tanke om den?

— Jag har ingen bestämd mening. På de seanser som jag deltagit i, har jag inte fått något övertygande bevis på att döda kan kommunicera med oss levande, utan jag har fått intrycket att dessa mediala fenomen kan förklaras med någon form av tankeöverföring.

— Vill Ni säga något om Er livs-åskådning?

— Det är svårt att så här i korthet utreda den. Jag kan säga så mycket som att jag skulle uppfatta en värld utan någon form av gudomlighet som så fullständigt meningslös att den överhuvud taget inte vore någonting att intressera sig för. Jag förutsätter att det finns en gudomlig kraft — och även något gudomligt hos människorna.

Jörgen Peterzén upplyser att han under arbetet med boken har försökt använda sig av pålitliga källor.

Forts på sid 21

HUR MAN "AVSLÖJAR" OLOF JÖNSSON

Låt mig kort kommentera Erik Truxas och professor Torbern Laurents uppgifter om Olle Jönsson i nr 9 av Sökaren förra året. Jag har inte det ringaste behov av att "försvara" min egen uppfattning om Jönssons experiment — sannolikt har ingen annan haft samma möjlighet som jag att under åratals och vid tusentals experiment (på mina egna villkor) bilda sig en uppfattning om dessa "fenomens" äkthet. Jag hänvisar till intervjun med mig i nr 7, 1971, av denna tidning. Jag vill här bara påvisa hur lättvindigt många försöker bortförklara de parapsykologiska resultaten i allmänhet och Jönssons i synnerhet.

Ingen illusionist med självaktning har genom åren förmått erkänna existensen av parapsykologiska fenomen. Många har i likhet med Truxa försökt "avlivna myten om Jönsson", många påstår sig ha avslöjat honom efter "ingående studium". Men sanningen är att ingen av dem mer än högst ytligt haft kontakt med Jönsson. Truxa är inget undantag. Paret Truxas "tankeläsning" är en fantastisk teknisk prestation, självklart baserad på ett närmast genialt kodsystém vid den muntliga kommunikationen dem emellan. Ingen har någonsin hört fru Truxa "tankeläsa" utan hjälp av sin mans munväder. Några äkta telepatiska prestationer har de aldrig utfört, och de har heller aldrig påstått detta. Jag är full av beundran för deras scenshow. Men de bör inte yttra sig om parapsykologi och de jönssonska prestationerna. Om detta vet de ingenting.

Professor Torbern Laurents kommentar är intressantare. Laurent genomförde i slutet av 40-talet en rad lyckade experiment med Jönsson på Tekniska Högskolan. Men numer heter det att Jönsson förvände synen på de närvarande, han blockerade deras minnesregistrering så att de glömde vad de sett och såg vad de inte sett! Detta är en typisk "förklaring", då somliga professorer vill slå vakt om sin drag- och stötmekaniska världsbild. För min del tycker jag den förklaringen är betydligt krångligare och osannolikare än den rent parapsykologiska.

I Jönssons fall är den dessutom inte tillämplig.

Professor Laurent framlägger sin förklaring mer än 20 år efter experimenten. Han har tydligen under dessa år helt ändrat mening. Några månader efter experimenten gjorde jag i Vecko-Journalen en artikel om Jönsson, vari också professor Laurent intervjuades. Han skrev själv ner sina kommentarer för att inga missförstånd skulle uppstå. Hans mycket positiva inlägg slutade med förhoppningen att man skulle inrätta en docentur vid Uppsala universitet, så att de jönssonska experimenten vetenskapligt skulle bli klarlagda. I dag kallar Laurent samma Jönsson för "en skicklig illusionist".

Det blev inget av med denna docentur, och Jönsson flyttade strax därefter till USA, delvis beroende på de gemena lögnkampanjer han utsattes för.

Här nedan följer ett utdrag ur professor Laurents vittnesmål för mer än 20 år sedan (citater ur Vecko-Journalen nr 47, 1949). Jämför vad han då sade med hans uppgifter återgivna i förra numret av Sökaren!

"Vid ett försök bad han mig att blanda min kortlek, breda ut den på mitt skrivbord med bildsidan nedåt, taga ett godtyckligt kort utan att titta på det, stoppa in det i ett kuvert (sådana fanns i min skrivbordslåda), klistra igen detta samt lägga kuvertet på skrivbordet. Under tiden gick ingenjör Jönsson ut ur rummet, så att jag ogenerat kunde kontrollera att det inte var något fuffens med kortleken. När uppdraget var färdigt ropades ingenjör Jönsson in, och han bad därefter att få låna en av mina tärningar. Jag gav honom en, som var onormalt liten, och han kastade den på kuvertet. Det blev en femma. Ingenjör Jönsson sade då: "Kortet är en hjärterfemma, var god och se efter." Det visade sig mycket riktigt vara hjärterfem. Kortet och tärningen fotograferades, och efter framkallningen kunde vi konstatera, att vi ej varit suggererade. Försöket utfördes två gånger med

samma goda resultat. Ingenjör Jönsson påstod, att han visste vad kortet var genom klärvoajans och att han påverkade tärningen med telekinesi.

Vid ett fjärde försök, som utfördes i en av mina kollegers bostad, blandade vi kortleken och bredde ut den på ett bord med bildsidan nedåt. Ingenjör Jönsson bad oss nämna ett kort, och med fingertopparna strök han över kortens ryggsidor tills han fastnade för ett kort, som han tog upp, och som visade sig vara det nämnda kortet. Han upprepade försöken ett flertal gånger med samma resultat. Det såg så enkelt ut, att min kollega bad själv få försöka utföra experimentet. Jag bad då min kollega att taga upp en spadersjua. Han tog upp halva kortleken utan resultat och bad sedan ingenjör Jönsson om hjälp. Ingenjör Jönsson sade då, att det femte kortet ni tager upp är en spadersjua. Min kollega tog då upp fem kort, och det femte var spadersjuan."

Eftersom kort och tärning fotograferades var — som professor Laurent själv konstaterade — suggestion utesluten! Har Laurent drygt 20 år senare glömt bort detta, när han nu för fram suggestionshypotesen "såsom slutresultat"?

Experimenten utfördes under en rad kvällar i professor Laurents tjänsterum på Tekniska Högskolan. Man använde spelkort och tärningar som han själv hade ställt till Jönssons förfogande. Kontrollåtgärderna bestod av fotografering och ljudinspelning för att utesluta möjligheten av suggestion.

Olle Jönsson: Bakom ridån till det okända, 6:75.

Olle Holmberg: Den osannolika verkligheten (med mycket om Olle Jönsson, som kallas "O. J.") 17:—.

Priserna inkluderar moms. Porto tillkommer.

SÖKARENS POSTORDERBOKHANDEL
Box 3063
103 61 Stockholm 3.

MAGI Forts

Beträffande källangivelser, som vi anser saknas alltför mycket, säger han att han ursprungligen hade tänkt sig en notapparat med mera ingående upplysningar men att han övergav den tanken för att inte boken skulle bli alltför torr och "akademisk". I stället har han så mycket som möjligt bakat in uppgifter om källor i själva texten.

— Det finns två längre citat som saknar uppgift om ursprung. Det är först beskrivningen av en svartmossa på sid. 82 f. I detta fall önskade jag inte göra reklam för en bok som jag fann vara en spekulativ i vidrigheter och vars tillförlitlighet jag inte helt litat på. Bokens titel är "Sex and Satanism"; författarnamnet kommer jag inte ihåg (jag har den inte kvar i min bokhylla). Att jag ändå valde att citera ur den berodde på att beskrivningen av svartmassan verkade autentisk och att den stämde med dusintals liknande beskrivningar i andra texter. I min bok anför jag tvivel på textens sanningshalt. I detta fall var alltså utelämnandet av källa avsiktligt. När det gäller brevet från Mackenzie, där denne berättar om sitt besök hos Eliphas Lévi (sid. 84 f) har bristen uppstått oavsiktligt. I mitt manuskript står källan angiven, men detta ströks av någon anledning av lektören, och jag observerade det inte. Källan är Francis King "Ritual Magic in England", London 1970, s. 29 ff.

Peterzén säger att han hade behövt ett par år på sig för att åstadkomma ett verkligt bra arbete i ämnet, och han hoppas kunna fortsätta arbeta på bokens material och göra något bättre av det så småningom.

GUDSBEGREPPET

Forts

ning tycks med överväldigande sannolikhet ligga ett målbestämt handlande av en oerhört hög intelligens, en Skapare. När jag t. ex. tänker på den mänskliga hjärnan och dess 14 miljarder (!) nervceller med de mest olikartade strukturer och funktioner och besinnar dessa cellers fantastiskt komplicerade samarbete inte bara inbördes utan med kroppens alla inre och yttre organ (däribland ögat!) och när jag så söker en rimlig orsak till denna hjärnas uppkomst, ja, när jag vida-

En stor idé

1

En stor idé kan tända många hjärtan, förvandla människor av alla slag. En stor idé kan bli människors längtan då vi i mörker leva utan dag.

2

En stor idé förvandlar hela livet hos enskilda såväl som hela folk. En stor idé är präglad utav kärlek för alla varelser på denna jord. En stor idé består alltid av vördnad för det gudomliga ty utan den skulle den aldrig födas.

Vetandet

Det ankommer inte på vetandet, ty den som lärt sig mycket, bär tunga folianter i sin hjärnas gångor, är ännu inte vis. Det som är viktigast är vad vi är som människor, det mänskliga är utslagsgivande och av det beror vårt vara eller icke vara — vår existens på denna jord.

FRITHJOF HALLMAN

(Ur "Pilgrim till Helios", Litteraturförlaget.)

PSYKISK OCH FYSISK HJÄLP GIVES

Ring eller skriv för tidsbeställning eller kostnadsfri broschyr!

Tel.: Danmark 01-15 00 78.

KAUFMANN

Jothersgade 29
1123 Köbenhavn K.

Birgit Lange: Jordskred?, 14:70.

Dénis Lindbohm: Jagets eld, 15:88.

Vår tids mirakler (ett urval ur Sökaren), 19:40.

Priserna inkluderar moms. Porto tillkommer.

SÖKARENS POSTORDERBOKHANDEL

Box 3063
103 61 Stockholm 3.

Ärade Herr Magnusson!

Mycket tack för Ert brev av den 25 oktober. Jag är beredd att någon gång sända Er en artikel om röstfenomenet, i synnerhet om forskningens nyaste ståndpunkt. Efter utgivningen av den engelska upplagan av min bok har ett världsomspännande intresse blivit väckt för dessa undersökningar. Under sex års intensivt arbete har mina medarbetare och jag entydigt fastställt fenomenets existens. Detta är kanske också huvuduppgiften för min forskning: att fastställa fenomenets äkthet. Tydningen kommer i andra hand och kan endast ske efter ett studium av faktamaterialet.

Dr. Jacobson har skrivit en mycket "fair" recension av min bok "Break-through". Hans sätt att skriva är medvetet återhållsamt och vetenskapligt. Ämnet i sig är ju komplicerat, och man behöver längre tid, kanske år, för att bli förtrogen med det.

Genom den engelska utgåvan av boken har jag fått mycket goda vetenskapliga medarbetare, så vi hoppas på ytterligare framsteg. En sak kan jag säga: röstfenomenet är en helt ny företeelse. De hittillsvarande vetenskapliga hypoteserna och föreställningarna räcker inte för att entydigt förklara det. Det skrivs ganska mycket om min forskning, men inte mycket överensstämmer med verkligheten. Den största skadan vållas när någon vill använda fenomenet i missionerande syfte. Sakliga diskussioner och noggrant forskningsarbete är nödvändigt.

Det gläder mig att Ni skänker fenomenet Er uppmärksamhet. Det kan få mycket positiva följder.

Ni kan lugnt skriva till mig på svenska, eftersom jag behärskar detta språk. Jag har, som Ni vet, avlagt examen vid Uppsala universitet.

Var vänlig hälsa dr. Jacobson!

Med hjärtlig hälsning
Eder
Konstantin Raudive

*

Med anledning av en artikel med rubriken "Högre hastighet är ljusets?" i Sökaren nr 5 1971 sid. 3 skulle jag vilja göra följande kommentar: Det hela måste grunda sig på en feltolkning från den engelska tidskriften Nature. Följande mening är ett utdrag ur originaltexten: "Two localized pulse emitting regions rotating with the star at approximately twice the velocity of light radius are predicted." Den som är någorlunda förtrogen med engelska och astronomi förstår att det måste röra sig om ett avstånd och inte en

hastighet. Dessutom tyder meningen på att det är en förutsägelse och ingen upptäckt. Sydsvenska Dagbladet har totalt missuppfattat denna enda mening.

Med vänliga hälsningar
Per-Erik Hedén.

Professor Gunnar Larsson-Leander vid Institutionen för astronomi, Lunds universitet, upplyser:

— Endeans och Allens artikel är ett bidrag till teorierna för hur strålningen från s. k. pulserar uppstår. Dessa objekt är hastigt roterande (rotationstid av storleksordningen 1 sekund) neutronstjärnor (radier ca 10 km) med mycket starka magnetfält. Magnetfältet och joniserad gas (plasma) omkring stjärnan roterar med denna närmast som en fast kropp ut till det avstånd där rotationshastigheten nästan är lika med ljushastigheten. Det avstånd från stjärnan där dessa två hastigheter är lika kallar man ofta "velocity of light radius". Utanför detta avstånd roterar plasmat inte längre som en stel kropp utan släpar efter. Plasmats hastighet utanför "velocity of light radius" antas sålunda, i överensstämmelse med relativitetsteorin, vara mindre än ljusets. Endean och Allen har vid sin lösning av ekvationerna för den roterande magnetosfären funnit att strålningen skulle härröra från två regioner vars avstånd från stjärnan är "twice the velocity of light radius", d. v. s. på avstånd sådana att om man formellt räknar med stel-kropp-rotation skulle hastigheten där vara dubbla ljushastigheten.

Sammanfattningsvis kan således sägas att Sydsvenska Dagbladet något missuppfattat saken. Er korrespondent har rätt både i att det är fråga om ett avstånd och i att det är en teori, inte ett observationsresultat.

*

Jag prenumererar sedan ett halvår på Sökaren och är ledsn över att jag inte gjort det tidigare. Tidskriften är verkligt intressant, tycker jag, och jag väntar med spänning på varje nytt nummer.

Själv har jag haft många sanndrömmar och upplevt många märkliga saker, som jag söker svar på. Varför har inte Sökaren en sida där läsarna får berätta om sina egna oförklarliga upplevelser och kanske få råd och hjälp i den mån det går? När jag läst om Olle Jönsson i nr 7, 1971, hur han kunnat få naturlagarna sätta ur spel, kom jag att tänka på en sak: det sägs ju att Jesus kunde gå på vattnet, fastän inte är det väl många som tror på det. Men är det så konstigt? Jag tror att om Olle Jönsson kan flytta blommor ur en vas i ett rum till ett annat rum med tankens makt utan att vidröra dem, så var det väl ingen konst för Jesus att gå på vattnet. Han om någon behärskade väl naturlagarna.

Jag har haft flera utomkroppsliga upplevelser och har då märkt att man kan "gå i luften". Det verkar helt oförståeligt för dem som inte själva upplevt det, men det är sant.

Vore tacksam om mitt brev blev publicerat, och ännu roligare skulle det vara om jag fick svar från andra läsare.

Jag har läst en bok av Hugo Gyllander, "Bakom naturens förlåt" (tryckt år 1905). Där talas om en lapp som genom att andas in ånga av kokande ärtor kunde få sin själ att lämna kroppen och bege sig på egna vandringar. Är det kanske möjligt att själen "sugs upp av ärtången" och att det kunde göras liknande experiment i våra dagar?

A.B.R.

Sökarens parapsykologiske rådgivare, med. lic. Nils-Olof Jacobson, säger:

— I litteraturen om paranormala spontana upplevelser finns åtskilliga skildringar av levitation, d. v. s. att en person har svävat med sin kropp ovanför marken. Det är ju därför inte otänkbart att Jesus också kunde göra detta. — Beträffande lappen finner jag det litet svårt att tänka mig att "själen suges upp av ärtången". Däremot är det tänkbart att ärtången innehöll något ämne som försatte lappen i ett transliknande tillstånd, och att han i detta tillstånd kunde gå "ut ur kroppen". Men man får komma ihåg att dessa upplevelser vanligen är helt subjektiva och inte kan kontrolleras av någon utomstående. Se f. ö. min artikel "Den heliga svampen" i förra numret.

Vill Ni ha information om elixiret, den 250-åriga "Haarlemmer healing oil", skriv till

Harald Schubert,
S:t Eriksgatan 109, 113 31 Stockholm

ROSENKREUZARNES VÄRLDSÅSKÅDNING

eller Mystisk Kristendomslära
av Max Heindel

belyser de kosmiska såväl som de personliga levnadslagarna.
Kr. 45:— plus porto

THE ROSICRUCIAN FELLOWSHIP
svenska sektionen

Box 40261, 103 44 Stockholm 40

För varor och tjänster som utbjuds i annonser i denna tidskrift svarar uteslutande annonsörerna själva. Sökarens Förlag ställer sig endast bakom egna annonser.

BOKRECENSIONER

MEDIALITET

Bokförläggare Robert Larson har i rask följd producerat flera böcker i "våra ämnen". Nu är det Astrid Gilmarks erfarenheter och tankar som kommit ut i två volymer med mycket snyggt färgomslag, "Jag hör" och "Seanser".

Vad tänker och tycker man nu som parapsykologiskt intresserad, när man läser Gilmark? Man tänker kanske, som jag, att ett problem är hur mycket tilltro man kan ha till ett mediums egen uppfattning av sina paranormala bild- och ljudförmimmelser. Astrid Gilmark återger säkert vad hon verkligen upplevt, men är hennes tolkning riktig?

Man kan fråga: bör inte den som inte själv har "mediala" upplevelser, tro på ett mediums egen tydning av mediumismen? Har man utifrån någon rätt att mästra mediet som självsäkert förklarar att hon "vet"? Man har ju ingen insyn.

Men samtidigt vet man själv att det finns medier som tvekar om tolkningen av sina erfarenheter. Eileen Garrett förklarade att hon inte visste hur de utomnormala förmimmelser hon hade, skulle förstås. Någon gång uttryckte hon även tanken att alltsammans förmodligen hade sin rot i hennes eget undermedvetna. Och Eileen Garrett var ett av vår tids bästa medier. Även Leonore Piper hade liknande tankar om sitt mediumskap. Och det finns åtskilliga personer med "medial begåvning" som inte tror att de verkligen är kanaler mellan två världar och därför aldrig framträder inför offentligheten.

Mot denna bakgrund och med tanke på att parapsykologin närmast vill förklara medialitet som ett det undermedvetnas rollskapande i ord och bild, är man förvånad över att Astrid Gilmark är så fullständigt ointresserad av den "animistiska" tolkningen. Att hon är säker på att det rör sig om verklig kontakt med de bortgångnas värld må vara hänt. Men hon visar inga insikter i den vetenskapliga problematiken. Man har en bestämd känsla av att hon aldrig satt sig in i den animistiska hypotesens innebörd. Hon avvisar allt tvivel liksom med en handrörelse och understryker att skeptikerna bara är okunniga outsiders. Hon "vet", ty själva upplevelsen ger vetande, säger hon. Hon talar om bevis, och hon handskar med detta begrepp på ett sätt som förmodligen skulle ge en professor i filosofi gråa hår, om hon vore filosofi-

studerande.

Den enda säkra slutsatsen man kan dra av Astrid Gilmarks böcker är att hon själv är fullständigt övertygad om att hon "ser" och "hör" de bortgångna och att hon vill sprida sin kunskap till tröst för människorna.

SM

MAGI

Ett av Sveriges nyare bokförlag, Askild & Kärnekull, har funnit anledning utge ett arbete, "Magi", av en f. d. ingenjör och numera fil. stud. Jörgen Peterzén, 30, vari beskrivs demonstro, magiska riter, häxprocesser, ockultism etc. från gången tid och nutiden. Ja, även vårt 1900-tal har sina trollkarlar, häxor och magiker; satan dyrkas under "svarta mässor".

Boken kan delas upp på två avdelningar, en som rör gången tid och en som behandlar nutida företeelser. För anmämlaren har avsnittet om äldre tider, vilket är det helt dominerande, varit mest läsbart — kanske emedan man har så små möjligheter att bedöma de uppgifternas saklighet. Den text som avser nutiden kan man lättare tycka någonting om. Men tyvärr kan jag inte prisa Peterzéns framställning. Han är en skral berättare som inte gör sitt ämne rättvisa. Beskrivningarna av nutida magi är torftiga, frånsett några få belysande citat från källorna. Varför t. ex. ingen närmare teckning av Alex Saunders och Aleister Crowley, som är "stora" gestalter inom vår tids häxkonst? De glids förbi på tillsammans sex rader. Och djävulsdyrkan idag borde ha kunnat vara ett tacksamt ämne för en ingående redogörelse. Man frågar sig också varför en bok om magi inte innehåller något om blodstämning, slagrutan, hypnos, psykiska operationer, healing...

Den metod författaren har är att göra en liten beskrivning av företeelsen och kalla den övertro. Det är rubricering utan argumentering. Någon vetenskaplig vetgirighet att tränga in i de olika magiska föreställningarna för att utröna deras sanningsvärde redovisas inte. Tydligen anser Peterzén detta onödigt. Ett objektivt studium av ämnet kunde ha gett märkliga resultat, men författarens starka negativa tro gör honom blind.

Nedsättande kommentarer förekommer om christian science i ett kort avsnitt och om ifologin i en liten dålig framställning; teosofin berörs i en nedvärderande beskrivning av madame Blavatsky. Däremot har spiritualismen fått en mer korrekt

behandling med några väl valda citat från spiritualistisk litteratur.

Jag har här skrivit om den del av innehållet som rör nutidens magi, och det är ett 40-tal av bokens 155 sidor. Det övriga kan jag inte bedöma, men det har alltså skrivits av samme Peterzén.

SM

Din personliga BIORYTM

uträknas enl. medicinalrådet dr. Wilhelm Fliess' metod, byggd på strikt vetenskapliga forskningsrön.

1. Biorytmogram eller pulsationsrytmen.
2. Högsta försäkringsskydd mot den egna mänskliga faktorn.

Ovärderligt för bl. a. varje bilförare — enl. statistiskt underlag. Begär information! H. Schubert, S:t Eriksgatan 109, Stockholm Va. Tel. 33 19 32.

MWO-healinginstrumentet och kroppsenergiinstralaren

demonstreras av H. Schubert, som även ger behandling (t. ex. hembesök).

Adress: S:t Eriksgatan 109, Stockholm Va. Tel. 33 19 32.

Ref. och behandling:

MARJA-KLINIKEN, Skeppargatan 11, Stockholm, tel. 08-627 8 99.

UFO OCKULTISM ESP

Engelskspråkig litteratur.

700 titlar lagerföres varav 200 i pocket.

Rekvirera våra boklistor!

EDISTA postorderbokhandel
Box 4003, 180 10 ENEBYBERG

ISABEL COOPER-OAKELY

The Count of Saint-Germain	13:00 (h)
Rhine: Reach of the Mind	13:00 (h)
Rhine: New World of the Mind	14:75 (h)
Ouspensky: In Search of the Miraculous	18:00 (h)

ÄR UNIVERSUM AMORALISKT?

I E. Johannessons "Buddist-Bulletin" får vi veta att "universum är amoraliskt". Det står i en från engelskan översatt artikel av bud-disten Francis Story. Här några ut-drag:

"Universum — — — bär inga spår av att ha skapats enligt vad vi skulle betrakta som etiska princi-per. Universum vet synbarligen inget om rättvisa eller barmhärtig-het. Ännu mindre sysslar det med sexuella regler, utom när dessa är bundna vid arternas bibehållande och deras fortplantning, d. v. s. de-ras biologiska förenlighet. En vild hund försöker inte para sig med en katt — — —. Instinkten verksam-het är i sådana fall klar. Naturen känner inte till något som kallas 'onaturlig last', det är endast dyg-den som är onaturlig. Buddismen förnekar att dygdigt leverne på nå-got sätt innebär att leva i sam-klang med universums lagar. Tvärt-om. Naturen behärskas av begä-rets och självtillfredsställelsens lag. Att observera sila (moral, etik) är mot naturens lagar. — — — Det är endast djuret, som bara lyder instinkten och självbevarel-sens påbud, som lever i enlighet med naturens lagar. Buddisten, som inser att universum inte är en välvillig skapares verk, är inte överraskad eller besviken vid upp-täckten att det inte visar några tec-ken på moraliska lagar eller syf-ten."

Det kan för många synas själv-klart att universum inte har några moraliska kvaliteter. Naturens for-mer tycks byggda efter egoismens princip. Varelserna dödar och dö-das med perfekta mordredskap som de utrustats med. Endast ar-tens fortbestånd är naturens ange-lägenhet.

Men visst finns det spår av etis-ka principer!

Lejonet dödar hjorten, visserli-gen. Men även om rovdjuret inte har något medlidande, så finns där ändå i skeendet något som pekar på att "naturen" äger medvetande om lidandet och önskan att be-gränsa det. Vi vet att när en va-

relse pinas svårt, så förlorar den medvetandet — eller dör. Något gränslöst lidande existerar inte. Om livet vore ett verkligt amora-liskt helvete, skulle man vänta sig att naturen befolkades av åtskilli-ga genom sjukdom och skador vanställda varelser som upplevde utsäglig smärta. Men så är det inte. Barmhärtigt utsläcks medve-tandet hos den lidande varelsen. Och bakom denna mekanism lig-ger väl en omtanke, en kärlek, hos en "skapare" enligt vilkens plan universum byggts upp.

Vi vet att vid uppskakande hän-delser försätts många djur i ett hypnotiskt tillstånd. De faller i trans. Detta kallas "skendöds-reflexen" eller "imiterad död". Även människor som har skräck-upplevelser reagerar på liknande sätt. Vid stora olyckor kan de upp-träda avtrubbat, utan normala reaktioner, som om de fått lugnan-de medel.

Det lär också vara så att tår-vätskan innehåller ett ämne som verkar lugnande.

Och kroppen har en mycket stor, om än inte oändlig, läknings-förmåga. Den reagerar ändamåls-enligt på angrepp och skador, så länge livslust finns. När lusten att leva upphör, visar det sig att indi-viden ofta får lätt att dö genom att sjukdom tar överhanden.

Det synes alltså som om "ska-paren" inte bara bekymrar sig om arten och individens kroppsliga del utan även om det inre, medve-tandet.

Francis Story bortser också i sitt resonemang från den egenart som medvetandet har och som i syn-nerhet kommer till synes i dess mest utvecklade former. "Med-vetandesubstansen" är en del av universum, en väsentlig del, ja för-modligen dess själva kärna, dess bärande grund. Det mänskliga medvetandet är evolutionens för-nämsta produkt, så långt vår kun-skap sträcker sig, och **det är inte amoraliskt utan äger bestämda etiska begrepp.**

SÖKAREN

Nr 1 1972 Årgång 9

Adress: Box 3063, 103 61 Stockholm 3

Red o ansv utg: Sven Magnusson

Postgirokonto: 70 60 47-8

Tel: 08/69 60 27

Redaktionsråd:

Nils-Olof Jacobson, Bo R. Ståhl,

Agne Windmark

PRENUMERATIONSPRISER

Helår (10 nr) 29:00

Halvår 15:25

I Norge och Danmark kan prenumeration ske med svensk postgiroanvisning.

I Finland kan inbetalning göras till Aka-demiska Bokhandeln, Postfack 10128, Hel-singfors 10, postgiro 53 33-2. Helår kostar då 24 mk, halvår 13 mk.

Annonspriser (moms tillkommer):

Helsida 250:—, halvsida 150:—, små-annonser 5:— per cm men minst 15:—.

Copyright resp. förf.

Tryckt hos

LJUSDALS TRYCK AB

Ljusdal 1972

INNEHÅLL:

Meditation är själens medicin 1

Birgit Lange:

Himmel och helvete? 2

Behöver vi gudsbegreppet? 4

Sven Rosén:

Kan hästar tänka? 8

Tomtar 14

Rolf Ejvegård:

C. D. Broad in memoriam 16

Magi — övertro! 19

Sune Stigsjö:

Hur man "avslöjar" Olof Jönsson 20